

Za dobro društvo

- POLITIČKI PROGRAM SDP-A



**SOCIJALDEMOKRATSKA
PARTIJA HRVATSKE**

Ni jedna politika, koja nije osnovana na najosnovnijem ljudskom moralu nema svoj raison d'être! I ni jedan politički program, koji nije sazdan na moralnim premisama, nema nikakvog progresivnog smisla!

Miroslav Krleža, 1938.

Zašto novi politički program SDP-a?	3
Naše vrijednosti	4
Naša načela	6
Dosljednost	7
Demokracija.....	7
Zajedništvo.....	8
Poštenje	8
Odgovornost.....	8
Djelotvornost	8
Naša misija	9
Naši ciljevi	9
Naše politike.....	10
ZA DOSTOJANSTVEN RAD I RAZVIJENO GOSPODARSTVO	10
Razvijeno socijalno-tržišno gospodarstvo	10
Znanje, istraživanje, razvoj i inovacije temelji ekonomije 21. stoljeća	13
Zeleno društvo	14
Poljoprivreda, šumarstvo i vodno gospodarstvo kao pokretač razvoja sela.....	15
Turizam kao sredstvo, a ne kao cilj	15
Ekonomska i društvena jednakost	16
ZA DOBAR ŽIVOT I HUMANE ODNOSNE	17
Socijalno obzirno društvo	17
Rodna ravnopravnost u svim sferama života.....	20
Socijalna politika kao investicijska politika	20
Partnerstvo sa sindikatima u borba za radnička prava	21
Zdravlje za sve, svi za zdravlje, zdravlje u svemu	22
Obrazovanje svima, svuda i trajno	23
Sport za sve	24
Za kulturno i kreativno stvaralaštvo.....	24
Slobodni i neovisni mediji	25
Društvo spremno za integraciju i prilagodbu	25
Reforma političkog sustava	26
Vladavina zakona, zaštita i unaprjeđenje prava te neovisno sudstvo	27
Za profesionalnu i učinkovitu javnu upravu, uspješnu državu i društveno povjerenje	28
Za dostojanstvo ratnih veterana	29
Za život u miru i sigurnosti – obrana i nacionalna sigurnost	30
Proaktivno članstvo u međunarodnoj zajednici.....	31

ZAŠTO NOVI POLITIČKI PROGRAM SDP-A?

Više je od dva desetljeća prošlo od donošenja **Programa za socijalnu i demokratsku Hrvatsku** koji više ne daje odgovore na izazove promijenjenog svijeta i drugačije Hrvatske. Pojavili su se neki potpuno novi izazovi, a neki stari promijenili su oblik. **SDP novim programom traži nove odgovore**, kako zbog samog sebe, tako i da građanima učini vidljivim razloge i svrhu svojeg postojanja i ponudi im viziju boljeg života u Hrvatskoj. Politički program suvremene političke stranke obuhvaća definiciju njezinih ciljeva i načina njihovih ostvarenja, njezine obveze i društvenu legitimaciju. Ako političke stranke ne nude jasne odgovore na ključne izazove društva, ako su vrijednosno kaotične, samo pragmatično usmjerene na podilaženje parcijalnim interesima pojedinih društvenih skupina radi zadobivanja podrške i osvajanje vlasti, tada stranke napuštaju načelo djelovanja za opće dobro i postaju puki uzurpatori političkog prostora, u kojem se politički sadržaji instrumentaliziraju u korist pojedinaca i uskih stranačkih elita. Nesporno, političke stranke osim članstva i organizacije trebaju imati i jasno definirane političke programe i na njima temeljene politike. Neslućeni rast populističkih stranaka, sve izraženije tendencije autoritarnih obrata i u donedavno demokratskim strankama, gubitak podrške etabliranim strankama jasnih ideoloških određenja ohrabruju tzv. političke pragmatičare da u ime takozvanog osuvremenjivanja stranaka odbacuju i temeljni vrijednosno-ideološki supstrat s kojim se birači poistovjećuju i odlučuju kome dati svoj glas.

Ni SDP nije proteklih godina bio pošteđen opasnosti gubitka svojeg političkog identiteta. Iz nedovoljne brige za vlastito političko utemeljenje, za socijaldemokratske vrijednosti, proizašao je i izostanak jasnih i prepoznatljivih javnih politika, koje nije bilo moguće nadoknađivati povremenom lijevom retorikom i/ili tek ponekom socijalnom inicijativom koje su zbog toga u javnosti ocjenjivane više kao demagoški potezi s ciljem dobivanja ili zadržavanja vlasti, nego kao dosljedno mijenjanje društva na dogovorenim vrijednostima. Socijaldemokrati su bili ključna politička snaga koja je dovela do kulturne, društvene i političke modernizacije u europskim društvima 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća. S druge strane, posljednjih desetljeća imali su uspona, ali još više padova. Treba se suočiti s tim. Onaj tko nije u stanju kritički sagledati svoju prošlost nema što reći ni o budućnosti. Hrvatska socijaldemokracija i hrvatski socijaldemokrati nisu iznimka u tome. Potrebno nam je obnoviti i osuvremeniti naš program te se pripremiti za nove izazove.

Iz tog razloga SDP ponovno definira i naglašava svoje vrijednosti i na njima temelji svoje politike. SDP je po načinu političkog rada i istupanja te po metodama političke borbe demokratska građanska stranka privržena višestranačkoj parlamentarnoj demokraciji i vladavini prava; po vrijednostima i sadržaju političkog djelovanja i zalaganja SDP je osobito stranka rada i stvaralaštva, stranka radništva i radno zavisnog stanovništva te politička organizacija građana usmjerenih vrijednostima socijalne države i civilnog društva.

Misija SDP-a nije se bitno promijenila, ali su se promijenili načini i sredstva ostvarivanja te misije. Stoga je važno odijeliti vrijednosti i temeljna načela djelovanja od sadržaja i sredstava političkog djelovanja. Promijeni li se prvo, SDP se gubi u kakofoniji političkih poruka, a ne promijeni li se drugo, SDP ostaje bez dodira sa stvarnošću. Politički je program, tek prvi, polazni, programski dokument kojeg dosljedno trebaju slijediti naše javne politike, strategije i političke inicijative.

Naše vrijednosti

Vrijednosti socijaldemokracije kao izvorišta političkog djelovanja već stoljeće i pol nadahnjuju svojom univerzalnošću, kojom su se nametnule i kao moderne i općeprihvaćene vrijednosti suvremenog svijeta, ugrađene u mnoge ključne dokumente međunarodnih organizacija, postavši tako i opći politički standard i za one koji se ne osjećaju niti djeluju kao socijaldemokrati. To su vrijednosti slobode, jednakopravnosti, pravde i solidarnosti.

SLOBODU SHVAĆAMO KAO:

- nepovredivost osobnosti i dostojanstva pojedinaca;
- slobodu govora, savjesti i vjeroispovijesti;
- slobodu političkog okupljanja, organiziranja i izbora;
- slobodu i neovisnost medija i ustanova;
- slobodu rada, stvaralaštva, poduzetništva i vlasništva na principima socijalne tržišne ekonomije, koja ima za cilj dobit, ali i dobrobit zajednice, te socijalnu i ekološku sigurnost;
- slobodu suodlučivanja radnih ljudi o svim pitanjima vezanim uz rad i stvaralaštvo;
- slobodu strukovnog i sindikalnog organiziranja što uključuje i pravo štrajka;
- slobodu sudjelovanja u donošenju svih odluka koje se tiču socijalne, ekološke i zdravstvene sigurnosti;
- slobodu kao oslobađanje od siromaštva, straha, neznanja, svakog oblika podčinjenosti i represije nad čovjekovim mišljenjem, njegovim težnjama i potrebama;
- sustav sloboda prihvaćenih međunarodnim konvencijama i dogovorima.

Sloboda, jednakost, pravda i solidarnost ključna su načela europske socijaldemokracije. Ona nisu izvedena iz političkog i društvenog poretka, već mu prethode. Povijest moderne Europe svjedočila je i tragičnim posljedicama i liberalističkog koncepta društva zasnovanog na slobodi bez jednakosti i komunističkog koncepta društva zasnovanog na jednakosti bez slobode.

Sloboda je prva i **najviša vrijednost** koju dijelimo s drugim slobodoljubivim ljudima diljem svijeta, koja je širom svijeta pokretala povijesne tokove i usmjeravala ih prema ljudskim, političkim i socijalnim pravima, koja su postala nedjeljivom baštinom čovječanstva. Nema sumnje da je svijet napredovao u oslobađanju od najtežih fizičkih oblika porobljavanja, nasilja nad životom i zdravljem te drugim oblicima zlostavljanja ljudi zbog nekog njihovog obilježja – rasnog, etničkog, geografskog, biološkog, socijalnog, rodnog. No pojavili su se neki **novi oblici porobljavanja i neslobode** koji, korištenjem suvremenih medija i sve većom individualizacijom pritisaka, sužavaju pravo na slobodu. Politički i financijski povlašteni raspolažu moćnim oružjima i jedva primjetnim tehnikama manipulacije i kontrole, ne samo ponašanja ljudi već i njihovih misli i emocija. **Rast populizma** u Europi i svijetu, sve izraženija ksenofobija, rast netrpeljivosti prema nekim religijskim, etničkim ili manjinskim skupinama doveli su do toga da prostor slobode treba uvijek i iznova osvajati. U novim uvjetima i okolnostima oslonac za to više ne mogu biti samo tradicionalni oblici političkog zagovaranja.

U SDP-u slobodu, uz jednakost, pravdu i solidarnost, temeljem suživota i demokracije, smatramo polazištem života

suvremenog čovjeka. Upravo je **ideal slobode pokretač ljudskog djelovanja**, a socijaldemokrati je shvaćaju kao osnovu za nepovredivost osobnosti, individualnosti i dostojanstva pojedinaca. Sloboda je za SDP temeljni pojam individualne borbe za nadvladavanje siromaštva, straha i neznanja te svakog oblika represije nad čovjekovim mišljenjem, njegovim težnjama i potrebama.

Njezinim polazištem smatramo slobodu govora, kao preduvjet intelektualnog i emotivnog razvoja pojedinca.

Sloboda pojedinca nikad ne smije vrijediti više od slobode druge osobe, a zaštita slabijeg jest prioritet i, u konačnici, preduvjet slobode. Zato će SDP ustrajno i trajno štiti one kojima je najteže štiti sebe.

Svjesni smo izazova koje socioekonomska situacija može vršiti na slobodu pojedinca. Pritom se od drugih razlikujemo u shvaćanju da sloboda znači i **jednakost** polazišnih šansi, što zahtjeva snažniji korektiv i intervenciju društvenih institucija. Naime, jednakost je, uz slobodu, središnja i temeljna vrednota modernog demokratskog društva. Biti jednakopravan ne znači samo biti izjednačen pred

Jednakost za nas, osim općih odrednica, sadrži:

- jednakost mogućnosti u stjecanju prihoda i bogatstva;
- jednakost u socijalnim pravima;
- jednakost u političkim pravima;
- jednakost svih u socijalnim šansama za političku i društvenu participaciju, socijalnu sigurnost, za svaku vrstu socijalne promocije;
- jednakost u mogućnostima ljudi da prisvajaju blagodat obrazovanja, znanosti, kulture i stvaralaštva uopće;
- jednakost žena i muškaraca;
- jednakost svih građana u ostvarivanju građanskih i političkih prava bez obzira na spol, dob, vjeroispovijest, nacionalnost,

zakonima, a još manje u materijalnim primanjima, kako se to podrazumijevalo u radikalno egalitarnim sustavima i režimima. U društvima rastuće nejednakosti ti su položaji neizbježno nejednaki. Mi socijaldemokrati zagovaramo jednakost prilika, ali i pretvaranje tih prilika u ishode putem aktivnog poticanja individualnog stvaralaštva i djelovanja te društvene solidarnosti. No, jednakost ne znači sličnost. Upravo suprotno, jednakost znači njegovati jednakom pažnjom različitosti, znanja i vještine svakog pojedinca. Težnja ka sve većoj jednakosti među ljudima je nezaustavljiva. Svako ukidanje ove ili one diskriminacije na osnovi koje se ljudi dijele na povlaštene i potlačene, na bogate i siromašne, na gospodare i robove, na više i niže, predstavlja jednu etapu, zasigurno ne nužnu, ali makar moguću, procesa uljudivanja. I ta borba protiv nejednakosti nikada ne završava.

Nezapamćene rastuće socijalno-materijalne nejednakosti u zadnjih 40 godina u svijetu, kako unutar društava tako i među državama, prijete radikalizaciji društava uslijed povratka petrifikacije klasnih razlika i socijalne

isključenosti velikog dijela populacije, što za socijaldemokraciju predstavlja prioritetni političko-ekonomski izazov. Današnje razlike najčešće nisu posljedica razlike u rezultatima rada, stvaralaštva i poduzetništva, već su posljedica dominantne pozicije na devijantnim i nereguliranim tržištima te izostanka korektivnog djelovanja oslabljene socijalne države, a sve kao posljedica nedovoljnog otpora socijalno-demokratskih snaga dominaciji ideologije tržišnog fundamentalizma, globalizacije bez regulacije i zabluda o tome kako funkcioniraju tržište i ekonomija. Za socijaldemokrate prihvatljive su jedino nejednakosti koje nastaju iz rada, inicijative i stvaralaštva, a nikako ne one koje dolaze iz rente, kapitala, nasljedstva i privilegiranih pozicija. Za postizanje tih ciljeva politika i država su nezamjenjive.

Solidarnost nama znači **međusobnu povezanost, pripadanje i uzajamno pomaganje**. Predstavlja spremnost ljudi da se zalažu jedni za druge, da jedni drugima pomažu te poveznicu između jakih i slabih, mladih i starih, između generacija i naroda. Upravo solidarnost stvara **moć promjene**, što povijesno pokazuje iskustvo radničkog pokreta. Solidarnost **podrazumijeva jednakost**, neuskraćenost prava na društvenu i osobnu potporu i pomoć. SDP kao političku stranku mnogi prepoznaju kao stranku potisnutijih u društvu. I doista, to jest naše posebno obilježje. No, biti solidaran može se biti na različite načine. Koncept milosrđa, davanja i udjeljivanja nije mjesto socijalne demokracije. SDP prepoznaje spoznatu nepravdu i nejednakost kao uzroke koji nisu niti nepovijesni niti prirodni. Stoga je socijaldemokratska solidarnost zauzimanje za slabije, solidarnost u uklanjanju uzroka te, posljedično, i saniranje socijalnih posljedica.

Solidarnost shvaćamo kao:

- aktivno, pojedinačno i grupno zauzimanje za slabije;
- zajedničko djelovanje na osiguranju mira i razumijevanja među ljudima;
- poštivanje različitosti među ljudima i društvenim i etničkim skupinama;
- obzirnost prema drugima;
- spremnost na pomoć i suradnju, spontanu i organiziranu pomoć slabijima i ugroženima.

Pravda koja uz opća načela ostvaruje:

- opća jednakost predzakonom i pravičnost zakona;
- autonomiju sudstva i pravo na pravnog zastupnika;
- socijalnu pravdu, osjetljivu na prava slabijih;
- jamstvo socijalne sigurnosti.

Pravda za nas predstavlja vrhunsku vrijednost koju uvijek i iznova valja osnaživati i razvijati, jer je kao vrijednost izložena brojnim i različitim oblicima suspendiranja i negiranja, a bez koje društva tonu ili u tiranije ili u kaotične, i za društva, dramatične sukobe. **Socijalna pravda** mora biti osjetljiva na prava zapostavljenih, a zakoni, propisi i akti trebaju jamčiti socijalnu sigurnost najširem sloju građana i biti odrazom slobode i potreba, ali i zaštite i odgovornosti spram društva kojeg zastupaju. Uvjereni smo da mi to možemo, da mi to znamo. Hrvatskoj treba dobro političko vodstvo koje ima sluha i koje dobrobit društva vidi kao prioritet djelovanja.

Naša načela

Polazeći od navedenih vrijednosti i ciljeva, SDP je u početku svojeg političkog stasanja razvio snažno i opsežno političko djelovanje. Istovremeno je izgrađivao modernu stranačku infrastrukturu, uvodio nove oblike političkog organiziranja i djelovanja te unutar skućenog medijskog prostora pronalazio put do građana odmjerenim i odgovornim pristupom brojnim otvorenim pitanjima izgradnje hrvatskog društva i države. Nasuprot vrlo izraženoj zaokupljenosti državotvornim programom, SDP je pronalazio načine da pored tih pitanja snažno zagovara i **društvo**tvornost.

Ključno je obilježje toga razdoblja bila **uključivost**, a ne isključivost. Uključivost kao načelo političkog djelovanja treba vratiti u SDP. Današnji SDP uzroke svojih poraza treba tražiti u odustajanju od okupljanja i **suradnje**, u elitističkoj samoizolaciji te zatvaranju za ideje i ljude. Uključivo društvo SDP ne može razvijati ako sam ostane zatvoren. Ta otvorenost za ljude i njihove stvarne probleme za SDP temeljni je uvjet za dobrobit ljudi, ali i za naš politički opstanak i značaj.

SDP je bio predvodnik uvođenja novih odnosa u politiku i nema razloga odustajati od njihovog daljnjeg razvijanja kroz poticanje **suradnje** nasuprot sukobu, **integriranja** nasuprot dezintegraciji, **konstruktivnosti** nasuprot destrukciji; **djelovanja** nasuprot verbalizmu; **okupljanju i uključivanju** nasuprot isključivanju; okrenutosti budućnosti nasuprot uronjenosti u prošlost; suvremenosti nasuprot retradicionalizaciji; timskeg djelovanja nasuprot osobnom prisvajanju procesa odlučivanja; **poštovanja i uvažavanja** nasuprot podcjenjivanju i zanemarivanju onih koji misle drugačije.

Stoga će **SDP okupljati članove i simpatizere** zainteresirane za naše političke programe koji nude boljitak ljudi. Temeljeni na tradiciji europskog humanizma, socijaldemokrati se prema drugima odnose **tolerantno, uvažavajući dostojanstvo dobronamjernog čovjeka, bez obzira na osobne** (rasne, rodne, vjerske i/ili svjetonazorske) razlike. Treba nam širi **savez za razvitak Hrvatske** koji se može zasnivati jedino na jedinstvu njezinih građana da doprinose njezinom napretku, na njihovom prepoznavanju pa i u njihovim svjetonazorskim i drugim razlikama, a prvenstveno na njihovom zajedničkom cilju s pogledom prema otvorenoj budućnosti zemlje, a ne na presuđenim podjelama s pogledom na njezinu prošlost koje zatvaraju budućnost. Treba nam **domoljublje** – svih onih koji razvijaju našu domovinu **radom, zalaganjem, znanjem, solidarnošću, obzirom prema drugom**, umjesto onih koji drugog prokazuju kao neprijatelja, a svoje interese postavljaju iznad drugih, društva i države kao cjeline.

Za nas je dobro samo ono što je dobro za ljude, državu i društvo. Naše djelovanje ne usmjeravamo očuvanju položaja i interesa bilo kakve parcijalne političke, društvene ili gospodarske skupine. Ako smo na strani rada i zalaganja, to uključuje ne samo radnike, već i male i srednje poduzetnike, jer su njihovi interesi u društvu uređenom na temelju socijaldemokratskih vrijednosti češće u harmoniji

jedinstva, nego u suprotnosti posredovanjem, socijalnog dijaloga i odgovarajućih procedura u rješavanju konfliktnih interesa. Cilj našeg programa nije staviti u povlašteniji položaj neku određenu političku skupinu i njezinu nomenklaturu jer je sve što govorimo, od načina upravljanja do raspodjele bogatstva, upravo usmjereno protiv političkih i socijalnih monopola. Nasuprot onih koji su okrenuti prošlosti i dijele nas temama te prošlosti, mi planiramo budućnost na temeljima suvremenih spoznaja, modernih i kompetentnih gledišta koje danas usvajaju napredne europske zemlje i nama srodni politički partneri. Na tim temama se Hrvatska povezuje, a ne dijeli. **Mi se zalažemo za osude svih zločina**, tiranije, nedemokratskih postupanja kao i uskraćivanja prava nacionalnih, vjerskih, rodnih, ideoloških i političkih prava pojedinaca i skupina, bez obzira na ideološke predznake njihovih počinitelja.

Temeljeni na tradiciji racionalizma, socijaldemokrati svoje **odluke grade na argumentima i razlozima**, a ne na dogmama, na **promišljenim i dogovorenim projektima**, a ne na bespogovornom sljedbeništvu vodstva stranke ili države. Naša stranka djeluje prema dogovorenim procedurama (Statut), programskim načelima (Program djelovanja) i socijaldemokratskim vrijednostima. Za svoj rad SDP odgovara svojim članovima, ali i cjelokupnoj javnosti jer o našem djelovanju ovise brojni aspekti funkcioniranja naše države, ali i nama bližeg okruženja. Stoga su nam dragocjeni korektiv kritička mišljenja cjelokupnog stanovništva o našem djelovanju.

Nove odnose u politici, nasuprot svakom populizmu i autoritarnom uzurpiranju politike metodama neodgovorne demagogije, gradit ćemo **ozbiljnošću** temeljenoj na našim načelima suprotnim marketinškim trikovima i manipulaciji. Nije nam potrebno brzo, ali kratkotrajno zadobivanje popularnosti kod razočaranih i obeshrabrenih građana. Gradit ćemo našu vjerodostojnost ne samo na stabilnosti naših vrijednosti, već i na dosljednosti našega načina političkog djelovanja. Stoga SDP potvrđuje predanost našim načelima:

Dosljednost

SDP će braniti socijaldemokratske vrijednosti: slobodu, jednakost, pravdu i solidarnost kao početne točke svog političkog djelovanja. Te su naše vrijednosti svakodnevno ugrožene novim oblicima pritiska koji prijete temeljima egzistencije i dostojanstva ljudi. Naše **vrijednosti svjedočiti ćemo dnevno** i one će biti utkane u sve naše politike.

Demokratskičnost

SDP je bitno određen ne samo svojim vrijednostima i sadržajima svojih politika, već i načinom svojega ustroja i političkog djelovanja. Autokratski vođen, bez demokratskih procedura, SDP nije moguć. Nije moguća demokracija bez rasprava, dijaloga, suprotstavljanja mišljenja i slobodnog iznošenja stavova. **Demokratskičnost SDP-a** uvjet je našeg vjerodostojnog promicanja **demokracije u društvu**. SDP mora poticati i braniti pravo na drugačija i kritička mišljenja, kako u stranci, tako i u cijelom društvu, jer je to dvostruko korisno – kroz tuđu kritiku ili se uvjeravamo u ispravnost svojih stajališta ili ih možemo na vrijeme promijeniti ako vidimo da je kritika opravdana.

Zajedništvo

Okupljanje, suradnja i zajedničko, usmjereno djelovanje pojedinaca, članova, simpatizera i nečlanova stranke važna je odrednica djelovanja SDP-a u njegovom izrastanju u veliku stranku. Pronašli smo forme okupljanja kroz naše savjete, forume, okrugle stolove, savjetovanja i sl. Te oblike političkog djelovanja vraćamo u stranku. SDP ne može zastupati otvoreno društvo, a da ostane zatvoren. Ozbiljni razvojni problemi i novi izazovi traže **otvaranje novog tipa društvenog dijaloga**, uspostavljanja **široke društvene suglasnosti** o novim razvojnim ciljevima društva, pri čemu će SDP pokazivati širinu i snagu svoje **vizije bez patroniziranja** cijelog društva.

Poštenje

SDP se od drugih razlikovao i po načinu obnašanja vlasti. Socijaldemokratski političar mora biti demokrat i kad se nekima čini da to nije dovoljno učinkovito i odlučno. Važno je pokazati i dokazati da vlast ne koristimo za osobne probitke i **da o javnom dobru, poštenju, solidarnosti ne brinemo samo deklarativno** već djelatno primjenjujemo u svim prigodama.

Odgovornost

SDP je bio predvodnik uvođenja novih odnosa i rješenja u politici koje sad preuzimaju drugi. Nema razloga odustajati od njihovog daljnjeg razvijanja poticanjem suradnje nasuprot sukoba, toleranciji nasuprot isključivosti, poštovanja i uvažavanja nasuprot omalovažavanju i osobnom diskvalificiranju političkih konkurenata. SDP će **opći interes** uvijek staviti ispred bilo kojeg parcijalnog ili grupnog interesa. SDP će nastojati **predvoditi, a ne zavoditi**.

Djelotvornost

Nove globalne neravnoteže prijete egzistenciji brojnih ljudi. Novo siromaštvo, socijalne deprivacije i isključenost, nezaposlenost i radna nesigurnost u uvjetima rasta društvenih nejednakosti i pomanjkanja solidarnosti zahtijevaju od nas socijaldemokrata nove odgovore. **Naša je zadaća zaštita** ranjivih i manjinskih skupina u društvu, zastupanje radno ovisnog stanovništva, pogotovo onih koji neopravdano otpadaju iz tržišne utakmice te zalaganje za one koji žive od stvaralaštva, znanja i poduzetništva. Naš ćemo uspjeh vrednovati po tome koliko smo u tome **djelotvorni**.

NAŠA MISIJA

Društveno poslanje SDP-a je **jačanje Hrvatske kao demokratske, materijalno i kulturno razvijene te socijalno pravedne države i ukorjenjivanje osnovnih vrijednosti socijaldemokracije** u naše društvo. Stoga je naš cilj ostvarivanje maksimalnog utjecaja zadobivanjem što šire izborne legitimacije kod naših građana. Mjera te uspješnosti naše su izborne pobjede, ali SDP svoje ciljeve vidi šire od pukog osvajanja vlasti, koja ne može biti samo sebi svrha niti može osigurati automatsko ostvarenje naše misije. Ciljevi SDP-a mogu se ostvarivati, u većoj ili manjoj mjeri, i kad je SDP na vlasti i kad je u oporbi. Mjera uspješnosti ostvarivanja ciljeva SDP-a stupanj je socijalne pravde i demokracije. Upravo tu SDP dokazuje vlastitu dosljednost.

Socijalna se demokracija ne iscrpljuje u cijelosti samo u području političkog, već je dio šireg socijalnog i kulturnog poimanja modernog društva. Mi socijaldemokrati moramo predvoditi i politički artikulirati društveno kretanje u savezništvu s javnošću, sindikatima, civilnim društvom, poslovnom i akademskom zajednicom.

Naši ciljevi

Duboke i brze promjene u 21. stoljeću otvaraju mnoštvo izazova, ali i **moćnosti za izgradnju dobrog društva, za poboljšanje kvalitete života i za humanije međuljudske odnose**. Za te ciljeve socijaldemokratska politika iznaći će nove sadržaje i nove metode djelovanja. Bit će predvodnica promišljanja te **izgradnje boljitka pojedinaca i ljudskih zajednica**, bitno će doprinosti promjeni paradigme hrvatske politike i hrvatske ekonomije te širom otvoriti vrata novome **razvoju i prosperitetu** ljudi, prvenstveno brinući o onima koji žive od svoga rada.

Svijet 21. stoljeća mijenja se korjenito i strelovito brzo. **Duboke promjene**, pobuđene digitalizacijom, robotikom, umjetnom inteligencijom i globalnom međuovisnošću nastupaju u gotovo svim ljudskim djelatnostima – u područjima rada, poslovanja, komuniciranja, informiranja, istraživanja, poučavanja; u poimanju stvarnosti, čovjeka, prirode te u projiciranju budućnosti; u načinima mišljenja, u tvorbi osobnog i kolektivnog identiteta; u poimanju, organiziranju i prakticiranju političkog djelovanja; u ovlastima i djelatnostima nacionalnih država.

Današnja je Hrvatska ekonomski slaba, politički autokratska, obrazovno zastarjela, infrastrukturno zapuštena, socijalno podijeljena i administrativno neučinkovita. Stoga su potrebe za korjenitim promjenama hitne. **Današnja je Hrvatska ispod naših ljudskih i prirodnih razvojnih potencijala. Stoga je naš fokus na ekonomskom rastu, demokratskom poretku i socijalnoj stabilnosti.**

Da bi mijenjao i unapređivao hrvatsko društvo, SDP mijenjat će svoju, a time i cjelokupnu hrvatsku politiku. Mi socijaldemokrati namjeravamo bitno doprinosti promjeni paradigme hrvatske politike i ekonomije. SDP želi biti stranka ljudi koji nisu potonuli u cinizam i malodušje, već stranka progresivnih ljudi koji znaju da je **alternativa društvu zarobljenom prošlošću, nazadovanjem, oskudicom, društvenom neefikasnošću i nepravdom** ne samo moguća, nego da se promjene mogu iznijeti te da je brzo mijenjajući svijet prepun prilika za boljitak, a ne samo izazova i opasnosti.

Takav politički program donosimo i **na temeljima postignutih rezultata**, kao i kritičkog **sagledavanja propusta u našem djelovanju kako na vlasti tako i u oporbi** pa i sagledanih problema kompetentnosti s kojima se svakodnevno suočavamo na svim razinama. Oslanjajući se na kompetentne i dobrohotne među nama, naš program gradimo na odlučnosti da unapređujemo, postavljamo i ostvarujemo ciljeve koji će Hrvatsku voditi na visoko mjesto razvijenih i modernih zemalja.

ZA DOSTOJANSTVEN RAD I RAZVIJENO GOSPODARSTVO

Nezaposlenost je naša ključna briga. Hrvatsko tržište rada obilježava ciklička i sezonska nezaposlenost kao rezultat manjka strateškog planiranja i osmišljavanja gospodarske politike. **Dostojanstvo** čovjeka i **kvaliteta života** ovise o tome je li moguće dostojanstveno živjeti od svoga rada, odnosno o tome postoje li mogućnosti za (samo)zapošljavanje, kao i za poslovno napredovanje. Nezaposlenost donosi siromaštvo, glad, egzistencijalnu neizvjesnost i strah, što potiče društvenu nestabilnost i sukobe. Siromaštvo rezultira isključenosti iz javnog i društvenog života. Nezaposleni su višestruko uskraćeni pa će se socijaldemokratska politika prioritetno baviti stvaranjem uvjeta za otvaranje novih radnih mjesta, za što veću zaposlenost ljudi i njihovu punu uključenost u društvene procese. Otvaranje kvalitetnih **novih radnih mjesta** jedini je jamac stvarnog i dugoročnog smanjenja nezaposlenosti. Ono stoji nasuprot dosadašnjim politikama i trendovima koji su nezaposlenost smanjivali iseljavanjem, privremenim mjerama aktivne politike tržišta rada i nesigurnim oblicima rada.

Hrvatska treba novu paradigmu privređivanja koja će biti usmjerena prema **dobrobiti ljudi**. Izazovi koji stoje pred Hrvatskom u središte svakog imalo ozbiljnijeg pokušaja razvojnog iskoraka u središte stavljaju čovjeka, odnosno ulaganje u ljude kao fundamentalni razvojni resurs. Ubrzanje tehnološkog napretka koje se upravo događa učiniti će čitav niz zanimanja reliktima prošlosti, a prilagodba hrvatskog gospodarstva budućim promjenama u načinima proizvodnje prvenstveno će ovisiti o spremnosti pojedinaca, ali i društva na ulaganje u obrazovanje i izgradnju konstruktivne društvene i ekonomske atmosfere. Upravo stoga cilj socijaldemokracije mora biti u izgradnji društvenog i gospodarskog sustava u kojemu će ulaganje u ljude, odnosno izgradnja poticajnog sustava privređivanja biti u središtu svih pitanja gospodarske i socijalne politike. **Provedbu tog razvoja povjerit ćemo najstručnijim ljudima, uz punu uključenost akademske zajednice, poslovnog sektora, sindikata i civilnog društva.**

Razvijeno socijalno-tržišno gospodarstvo

Hrvatski model ekonomskog razvoja je zastario, a njegove su posljedice razorno zaostajanje. Takvo stanje nije više održivo te socijaldemokracija mora potaknuti i predvoditi novi ciklus gospodarskog i društvenog razvoja Hrvatske. Ključni cilj socijaldemokratskog ekonomskog programa je **održivo i uključivo udvostručenje životnog standarda radnika i umirovljenika**. Kako bi to bilo moguće nužno je **udvostručiti ekonomsku aktivnost zemlje**. Dobrobit ljudi može se graditi samo na uspješnom gospodarstvu, ali ekonomski rast ne smije biti cilj socijaldemokratskog programa, nego samo sredstvo za ostvarenje temeljnog cilja, razvoja u najširem smislu, odnosno stalnog povećanja zaposlenosti, plaća i mirovina te stvaranja materijalne podloge za nesmetano financiranje svih društvenih djelatnosti u području zdravlja, obrazovanja, kulture, sigurnosti, socijalne zaštite i drugih područja životnog standarda pojedinaca, obitelji i društva u cjelini.

Zajedničkim naporima nositelja gospodarske politike, poslovne zajednice, akademske zajednice, sindikata, medija i civilnog društva nužno je sagraditi novo društveno okruženje, odnosno izgraditi mrežu sustava poticaja koji će prožeti i ispreplesti najšire slojeve društva, s ciljem bržeg i većeg prikupljanja **znanja i vještina** kao i pokretanja ulaganja nužnih za održivo povećanje gospodarske aktivnosti, a posljedično tome i životnog standarda hrvatskih građana. Jednako važan cilj socijaldemokracije je i osiguravanja održivosti razvoja. Osim gospodarske održivosti rasta životnog

standarda, socijaldemokracija mora osigurati i **društvenu održivost gospodarskog modela rasta**. Ortački pristup ekonomskom razvoju prouzročio je ogromno rasipanje ljudskih resursa u gospodarstvu.

Nastavak ortačkog pristupa gospodarenju uparen s ubrzanim tehnološkim napretkom kojeg možemo očekivati rezultirati će još većim društvenim nestabilnostima i zaprijetiti potpunom paralizom gospodarskog i, na kraju, političkog sustava. Upravo stoga cilj socijaldemokracije mora biti u osiguravanju zaštitnih mehanizama koji će štiti ekonomski najugroženije slojeve društva od devijacija tržišnog sustava i osigurati društvenu održivost modela razvoja.

Istovremeno s društvenom održivošću cilj demokracije mora biti i buđenje svijesti o **održivom upravljanju okolišem**. Nezadrživo se šire načini održivog razvoja, zelenih i visokih tehnologija, obnovljivih izvora energije, inovacija svih vrsta. Socijaldemokracija mora podupirati okolišno održivu proizvodnju i ekološki svjesno postupanje.

SDP je otvoren i za primjenu novih modela kao što su ekonomija dijeljenja i cirkularna ekonomija (kružno gospodarstvo). Razvoj digitalnih platformi, njihova rastuća prisutnost i prihvaćenost u društvu doprinijeli su lakšem dijeljenju dobara i usluga. Ekonomija dijeljenja omogućuje veću iskorištenost dobara i usluga te bolji pristup postojećem kapitalu i ostalim dobrima. Model kružnog gospodarstva podrazumijeva novo modeliranje industrijskih sustava u skladu s potrebama i mogućnostima ekosustava te naglašava značaj i učinkovitost recikliranja resursa u prirodnom okruženju. Takav ekonomski model osigurava održivo gospodarenje resursima i produljenje životnog vijeka materijala i proizvoda.

Tehnološki je razvoj omogućio geografsku rascjepkanost proizvodnih procesa, što je rezultiralo pojavom **globalnih lanaca vrijednosti**. Ključni izazov za kreatore politika jest kako omogućiti pristup u globalne lance vrijednosti i povezati domaća poduzeća u globalne lance vrijednosti. SDP ima plan kako povećati i maksimirati razvojne koristi od sudjelovanja u globalnim lancima vrijednosti.

Posljednja globalna financijska kriza pokazala je da „deregulirano“ tržište, prepušteno samome sebi, vodi ka katastrofalnim posljedicama za financijske sustave, kao i za stotine milijuna ljudi. Tržište mora biti strateški regulirano, kao što je već tako u većini europskih zemalja. **Gospodarstvo treba služiti** prije svega javnim interesima i potrebama ljudi, a ne prvenstveno povećanju profita. Stalni porast broja siromašnih treba ublažavati fiskalnim mjerama i solidarnim oblicima preraspodjele. Srednjoročno, rastuće socijalne razlike moguće je ublažavati i smislenom obrazovnom politikom, koja omogućava jednak pristup obrazovanju svima, posebice socijalno potrebitima.

Svjetska ekonomija prolazi kroz značajne promjene. Novi trendovi i razvoj sa sobom nose

Kupovna moć prosječne plaće danas je preko 10% niža od prosječne plaće s kraja sedamdesetih godina prošlog stoljeća. U razdoblju nakon Domovinskog rata sve usporedive tranzicijske zemlje rasle su znatno brže od Hrvatske. Prosječna plaća u Hrvatskoj bi danas bila približno 8.000 HRK, a prosječna puna mirovina 5.000 HRK da smo nakon Domovinskog rata rasli kao Slovačka. Pretpostavimo li da smo tijekom tog istog razdoblja rasli po stopama rasta koje su usporedive s Estonijom, prosječna plaća bi danas u Hrvatskoj bila dvostruko veća, iznad 13.000 HRK, a prosječna puna mirovina preko 7.000 HRK. Tijekom tog istog razdoblja Albanija je povećala životnih standard svojih građana u prosjeku više od pet puta, a Hrvatska dvostruko manje. Osim navedenog relativnog zaostajanja zemlje, postojeći ekonomski model je podbacio i u kontekstu uključivosti. Trenutno je preko 10% punoljetnog stanovništva blokirano i isključeno iz tržišta rada, a gotovo 400.000 osoba iz radno sposobne dobi se nalazi u prijevremenoj mirovini. Postojeći hrvatski ekonomski model nije proizveo niti napredak niti uključivost u raspodjeli dobitaka relativno skromnog prirasta BDP-a.

potencijal pojave novih prilika, ali i prijtnji. Na početku smo nove industrijske revolucije koja će biti sveobuhvatnija nego ijedna do sad. **Četvrta industrijska revolucija** zasigurno će utjecati na ekonomsko okruženje u smislu preoblikovanja industrijskih sektora i poduzeća koja su temelj suvremenog svjetskog gospodarstva te se predviđa sve veća uloga umjetne inteligencije i robotike. Umjetni sustavi predstavljaju svojevrsnu prijtnju dosadašnjim radnim mjestima i načinima poslovanja, no istovremeno pružaju nove mogućnosti za gospodarski rast i za stvaranje novih vrsta radnih mjesta. SDP je spreman na sve izazove koje četvrta industrijska revolucija nosi sa sobom.

Poduzetništvo je važan pokretač gospodarskog rasta i ključ ekonomskog prosperiteta. **Mala i srednja poduzeća (MSP)** su produktivnija, inovativnija, fleksibilnija i prilagodljivija promjenama. Devet od svakih deset poduzeća su MSP-ovi, a dva od svaka tri radna mjesta su u MSP-ovima. Poduzetništvo je danas u punom zamahu svoga razvoja, a pokretanje vlastitih malih i srednjih poduzeća smatra se važnim izvorom stvaranja inovacija te promjena načina razmišljanja i djelovanja ljudi. Provođit ćemo takve politike koje će poticajno djelovati na poduzetničke aktivnosti, odnosno stvaranje takvog okruženja u kojemu bi se poduzetnici osjećali motiviranima za pokretanje svojih aktivnosti. Poticat ćemo **poduzetništvo i obrtništvo** kroz poboljšavanje poduzetničke klime, omogućujući im tako da ostvare svoj puni potencijal.

U našoj težnji da se izgradi novo, **dobro društvo sindikati su nam ključan saveznik**. Sindikalni pritisak na povećanje plaća presudan je čimbenik stvaranja pravednijih društvenih odnosa, pravednije distribucije i smanjivanja nejednakosti u društvu, a i vrlo je važan za ekonomski prosperitet na temelju nove ekonomske paradigme. Povećanje plaća, osobito **minimalne plaće i sigurnijih oblika zapošljavanja** presudno je za zaustavljanje iseljavanja, pa je socijaldemokratska potpora institucionalnom jačanju danas oslabljenih sindikata od nacionalnog interesa za Republiku Hrvatsku.

Za socijaldemokrate je **ravnoteža rada i kapitala** od posebne važnosti i dokle god ta ravnoteža traje socijaldemokrati podržavaju sindikate jednako kao i malo i srednje poduzetništvo, društveno najpropulzivniji i najproduktivniji segment. Nadalje, SDP smatra nužnim i poželjnim proizvodnju velikih korporacija i rad financijskog sustava. Međutim, tražimo njihovo društveno-odgovorno poslovanje. Dokle god postoji ravnoteža rada i kapitala, možemo reći da interesi radnika i poduzetnika nisu suprotstavljeni. Međutim, to postaju na onoj točki **kad kapital uslijed pohlepe i egoizma bezobzirno gazi dostojanstvo rada i čovjeka**, kad se izbjegava plaćanje poreza, posluje nemoralno, neodgovorno, zaobilazi zakonito poslovanje i pokušava nedozvoljeno utjecati na politiku, što je sve nedopustivo potkopavanje nacionalnih interesa i volje građana.

Brinut ćemo o rastu broja novih radnih mjesta, a posebnu pozornost posvećivat ćemo ljudima koji žive od svoga rada, kao i zapošljavanju mladih te olakšavanju uvjeta njihovih života. Pomagat ćemo regionalne razvojne projekte temeljem komparativnih i jačanjem konkurentskih prednosti regija. Usmjeravat ćemo poduzetnike prema visoko-tehnologijskim, visoko-profitabilnim i izvozno orijentiranim industrijama. Poticat ćemo istraživanje, razvoj i komercijalizaciju inovacija, razvitak umjetne inteligencije, tehnologijska istraživanja, robotike.

Razvijat ćemo područje usluga i malo poduzetništvo. Poticat ćemo povlačenje sredstava iz europskih fondova. Radit ćemo na razvoju infrastrukture (komunalne, prometne, energetske, komunikacijske i digitalne). **Uspješno gospodarstvo i poticanje poduzetničkih šansi najdjelotvorniji je poticaj prevladavanju demografske krize u Hrvatskoj**. Smatramo potrebnim donijeti novu nacionalnu regulativu za „financijsku industriju“. Posebnim mjerama treba puku proizvodnju profita i **bankarsko kockanje ljudskim sudbinama** preusmjeravati u novčarske servise za građane i realnu ekonomiju. Također, radit ćemo na poboljšanju poslovne klime u Hrvatskoj koju čini mnoštvo različitih faktora

koji utječu na ponašanje, rezultate i odluke poduzetnika da investiraju i otvaraju nova radna mjesta. Ključni je uvjet za nove investicije smanjenje administrativnih barijera poslovanja, korupcije, sive ekonomije (potpomognute nezadovoljstvom uvjetima rada, sigurnosti i plaća) te povećanje povjerenja i kredibiliteta državne uprave.

Znanje, istraživanje, razvoj i inovacije temelji ekonomije 21. stoljeća

Temeljno uporište razvoja **gospodarskog iskoraka** je ulaganje u ljude. Bez obrazovanih, zdravih i motiviranih radnika dobrobit ljudi i ostvarenje gospodarskog napretka nije moguće. Akumulacija ljudskog napora, znanja i investicija prvenstveno ovisi o poticajima koje društvo u najširem smislu, a ne samo država, pruža onima koji uče, studiraju, rade, zapošljavaju, štede i, naposljetku, grade i ulažu. Danas su ona u Hrvatskoj nedostatna, manjkava i isključiva. Učenje i inovacije predstavljaju važne izvore rasta i razvoja, a ujedno čine suštinu **ekonomije znanja**.

Hrvatska se ne može razvijati oslanjajući se samo na usluge i stoga ćemo započeti i ubrzati proces **reindustrijalizacije hrvatskog gospodarstva**, temeljene na **pametnoj specijalizaciji**, tehnološkom napretku i odmaku od tradicionalnih oblika kroz povezivanje istraživačkog i poslovnog sektora, a s ciljem poticanja otvaranja održivih i kvalitetnih (dobro plaćenih) radnih mjesta. U tom je kontekstu nužno stvoriti kvalitetnu institucionalnu infrastrukturu za financiranje inovacija koje mogu osigurati komercijalizaciju i konkurentsku prednost gospodarstvu. Unaprijediti ćemo sustav upravljanja inovacijama i difuzijom, odnosno apsorpcijom inovacija i tehnologije unutar suradnje poslovnog i istraživačkog sektora te razvoj karijera na temelju rezultata, motivirajući sustav za komercijalizaciju rezultata istraživanja i razvoja. Uvest ćemo obavezu da se udio ukupno izvišenih predmeta javne nabave u određenom obaveznom postotku putem inovativne javne nabave namjeni inovativnim poduzetnicima. **Financijske olakšice inovativnim poduzetnicima** s ciljem poticanja istraživanja i razvoja pritom smatramo prvim i najlakšim korakom, dok gradnju pametnih koncentriranih poduzetničkih i istraživačkih centara treba razvijati srednjoročno.

Intenzitet aktivnosti istraživanja i razvoja u Hrvatskoj je znatno niži u odnosu na prosjek EU. Potreba jačanja konkurentnosti nameće i potrebu za razvojnim strategijama s naglaskom na izgradnji održivih prednosti zasnovanih na jedinstvenim resursima, sposobnostima i vještinama, razumijevanju i praćenju tehnoloških i tržišnih trendova. Ulaganjem u istraživanje i razvoj na nacionalnoj i na razini poduzeća stvara se poticajno okruženje koje može omogućiti stvaranje novih ideja i širenje znanja. Za **inovaciju** je ključna sposobnost gledanja izvan postojećih okvira i granica te želja za uvođenjem novih vrijednosti. Inovacija zahtijeva više od same kreativnosti, ona podrazumijeva i niz popratnih aktivnosti koje će novu ideju približiti potencijalnim korisnicima. SDP će stvoriti takvo okruženje koje će poticajno djelovati na stvaranje i promicanje inovacija te učinkovitu zaštitu prava intelektualnog vlasništva.

Uz razvoj novih industrija, zasnovanih na znanju, Hrvatska ne smije zanemariti još uvijek neiskorišteni potencijal za razvoj **zelene ekonomije**, poglavito moderne poljoprivredne proizvodnje koja mora biti poduprta učinkovitim, pravednim i dostupnim mjerama poticaja te povećanjem udjela novih tehnoloških mogućnosti i znanstvenih spoznaja u taj za Hrvatsku vrlo važan, a zanemareni gospodarski sektor.

Zeleno društvo

Kvalitetna politika zaštite okoliša mora omogućiti građanima **život u trajno zdravom, ugodnijem, zelenom i održivom okruženju**. Njezina je misija s jedne strane zaštita prirode i prirodnih resursa od zagađenja i ublažavanje te prilagodba klimatskim promjenama, ali istovremeno i stalno ulaganje u zelenu ekonomiju te kreiranje novih i kvalitetnih tzv. zelenih radnih mjesta, koja su s jedne strane u funkciji razvoja, a s druge strane u funkciji zaštite okoliša.

Zalažemo se za **dugoročno održiv razvoj** koji se temelji na znanju i konkurentnom gospodarstvu s niskom razinom ugljika i učinkovitim korištenju resursa. Aktivnom politikom i mjerama moramo poticati sve one gospodarske procese koji smanjuju negativni utjecaj na okoliš, čime se ujedno vodi briga i o očuvanju prirode. To uključuje od učinkovitog upravljanja energijom i poticanja energetske učinkovitosti te korištenja obnovljivih izvora energije, do poticanja sustavnog gospodarenja otpadom i zelenog transporta. Kao socijaldemokratima u fokusu nam je borba protiv energetske siromaštva i osiguranje dostupnosti energije svim građanima.

Korištenjem obnovljivih izvora energije pokrenut ćemo što bržu tranziciju prema **samoodrživom energetske razvoju**. Smanjenjem potrošnje energije u zgradama kroz obnovu i gradnju niskoenergetskih zgrada te jačanjem društvene svijesti o korištenju i proizvodnji energije u zgradama osigurat ćemo ugodnije uvjete stanovanja i niže financijske troškove. Zalažemo se za uvođenje modela **cirkularne ekonomije** u okviru kojeg se ponovnom upotrebom, popravljanjem, obnavljanjem i recikliranjem postojećih materijala i proizvoda otpad svodi na najmanju moguću mjeru. Uspostava **cjelovitog sustava gospodarenja otpadom** temelj je kvalitetnog upravljanja otpadom i vrijednim sirovinama koje se mogu dalje koristiti u gospodarstvu. Potičući korištenje hibridnih, električnih i ekološki prihvatljivih vozila te razvoj infrastrukture za punjenje električnih vozila u prometu, utjecat ćemo na daljnje smanjenje ispuštanja stakleničkih plinova i očuvanje okoliša. Promovirat ćemo korištenje što većeg broja električnih vozila u javnom prijevozu i bicikala.

Načela niskougljičnog razvoja nužno je ugraditi i u poljoprivredu i turizam kao iznimno važne grane hrvatskog gospodarstva. Naš je cilj podizanje stupnja samoodrživosti i konkurentnosti **poljoprivrede** kroz integralan pristup razvoju poljoprivrede, korištenje prirodnih resursa za jačanje ekoproizvodnje, primjenu novih tehnologija i orijentaciju prema organskoj proizvodnji. Nadalje, razvojem **zelenog turizma**, korištenjem obnovljivih izvora energije u turizmu i korištenjem domaćih ekološki uzgojenih proizvoda u turističkoj ponudi, razvijat ćemo naš turistički sektor na održivim načelima. Održiv razvoj podrazumijeva i očuvanu prirodu – svjesni smo jedinstvenosti, raznolikosti, očuvanosti, bioraznolikosti i ljepote prostora koji nam je jedan od ključnih prednosti za naš društveni razvoj.

Zelena politika SDP-a podrazumijeva stalan rad na promjenama struktura u sektorima koji doprinose održivom razvoju i čistijem okolišu, kao i neprestano podizanje svijesti o nužnosti promjene određenih obrazaca ponašanja. Naš je trajni cilj brendiranje Hrvatske kao zemlje ekološkog i održivog razvoja, s razvijenom modernom i zelenom tehnologijom, zelenim radnim mjestima te očuvanom prirodom i okolišem.

Poljoprivreda, šumarstvo i vodno gospodarstvo kao pokretač razvoja sela

Provesti ćemo novi model poljoprivredne proizvodnje baziran na **obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima**. Naša misija je razvoj modernog, tehnološki inovativnog, konkurentnog i prilagodljivog **poljoprivrednog, prehrambeno-prerađivačkog i ribarskog** sektora utemeljenog na standardima sigurnosti hrane, načelima zaštite okoliša i prirodnih resursa, uklopljenog u očuvana ruralna područja i običaje tradicijskih vrijednosti hrvatskog sela. Naše će mjere zaustaviti negativne trendove i biti u funkciji unapređenja životnih, radnih i socijalnih uvjeta prije svega onih koji žive na selu.

Razvijat ćemo **resor šumarstva, lovstva i drvne industrije**, koji su uz poljoprivredu temelj opstanka i razvoja ruralnog dijela Hrvatske. U šumarstvu ćemo uključiti lokano stanovništvo u šumarske radove, bilo kroz uslužne djelatnosti, zapošljavanje te zaustaviti negativan trend. Lovstvo ćemo dići na višu razinu turističke djelatnosti uz povezivanje plasmana autohtonih proizvoda iz lokalnih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Poticati ćemo drvnu industriju i razvijati proizvodnju finalnih proizvoda i zapošljavanje u ruralnim dijelovima Hrvatske.

U **vodnom gospodarstvu** poticat ćemo izgradnju sustava navodnjavanja i melioracijske odvodnje, kao i razvoj **sustava zaštite od poplava** kroz korištenje EU fondova. Prioriteti ulaganja u vodnokomunalnu infrastrukturu biti će u podizanju standarda u ruralnim dijelovima te izgradnji vodoopskrbne i kanalizacijske mreže. Racionalizirat ćemo i optimizirati poslovanje javnih institucija koje se bave poljoprivredom kako bi postale **dostupan i besplatan servis našim poljoprivrednicima**. Provoditi ćemo sustav kontrole koji se temelji na pomaganju, a ne kažnjavanju. Državno poljoprivredno zemljište ćemo staviti na raspolaganje domicilnim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

Provesti ćemo izjednačavanje prava na plaćanje potpora, kao i potpuno iskorištavanje EU sredstava te ćemo **provesti isplatu izravnih potpora u najkraćim mogućim rokovima i maksimalnim iznosima** i to na način da u godini podnošenja zahtjeva do kraja listopada isplatimo avans, a preostali dio najkasnije do kraja siječnja iduće godine. Zalagat ćemo se za razvoj moderne poljoprivredne proizvodnje koja će biti potpomognuta učinkovitim, pravednim i dostupnim mjerama potpora te povećanim udjelom novih znanstvenih spoznaja i tehnoloških mogućnosti. Naša dva glavna cilja su dostići samodostatnost u proizvodnji većine poljoprivrednih proizvoda po konkurentnim cijenama i zadovoljan poljoprivrednik koji dobro živi od svoga rada. Upravo zato ćemo, osim poljoprivrednih djelatnosti, poticati i razvoj **nepoljoprivrednih djelatnosti** obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, između kojih se posebno ističe **ruralni turizam**.

Turizam kao sredstvo, a ne kao cilj

Visok udio turizma u BDP-u Hrvatske ovu gospodarsku granu, sa snažnim utjecajem na sva područja gospodarskog i ukupnog društvenog života, izdvaja kao posebno područje u oblikovanju nove hrvatske gospodarske politike. Znatne komparativne prednosti turističkog razvoja, koje se ogledaju u dobroj klimi, lijepom i očuvanom prostoru i kulturnom nasljeđu, valja poduprijeti kvalitetnim ulaganjima u turističku infrastrukturu (uključujući, uz nizinsku te jadransku regiju, i nedovoljno razvijenu **gorsko-planinsku** regiju), kulturnu ponudu, primjerenu brigu za očuvanje vrijednosti prostora te prvenstveno povećanjem vrijednosti ljudskih potencijala u konkurentsku prednost. Razvoj turizma ne smije biti cilj sam po sebi, već sredstvo za ostvarenje krajnjeg cilja, a to je povećanje **blagostanja naših građana**.

SDP će poticati razvoj **turizma i u Jadranskoj i u Kontinentalnoj Hrvatskoj** s naglaskom na sadržaje i usluge više dodane vrijednosti koje će omogućiti produljenje sezone. Stoga je potreban sustavan rad na umrežavanju svih dionika na turističkom tržištu (javnog i privatnog sektora). Umrežavanje dionika omogućit će također da se kroz turizam plasiraju domaći proizvodi i usluge, primjerice, gastronomija temeljena na lokalnim namirnicama s cijelog područja Hrvatske, čime se stvara mogućnost razvoja svih hrvatskih regija na temelju suradnje „turističkih“ regija i onih koje to primarno nisu.

Ekonomska i društvena jednakost

Polazištem u izgradnji i zastupanju svake mjere smatramo **osiguranje jednakosti šansi u ostvarenju prava**. Ljudi posjeduju jednake šanse kada su im u istim okolnostima osigurana jednaka, a u različitim različita sredstva pa upravo načelo razlike izražava temeljno značenje **solidarnosti** kao temeljnom vrijednosti našeg djelovanja.

Međutim, danas su u Hrvatskoj u svim sferama društvenog života vidljive sve veće i veće društvene nejednakosti, koji mi kao socijaldemokrati smatramo apsolutno neprihvatljivim, a njihovo daljnje poticanje nepromišljenim djelovanjem i nepovratnim raslojavanjem – koje je protiv društva i budućnosti.

Ekonomske nejednakosti prvenstveno se očituju u dohodovnim razlikama koje definiraju dubinu socijalne participacije i percipirane slobode djelovanja. Kao socijaldemokrati smatramo neprihvatljivim sve društvene i ekonomske nejednakosti u redistribuciji koje proizlaze iz neadekvatnog i neujednačenog vrednovanja rada, uz dokazano prisutnu rodnu diskriminaciju. **SDP se jednoznačno i nedvojbeno zalaže za uspostavu politike rodne ravnopravnosti**, za uvođenje smislene minimalne plaće koja će omogućavati dostojanstveno podmirenje osnovnih troškova života i osigurati život van rizika od siromaštva te sigurno planiranje životne budućnosti.

ZA DOBAR ŽIVOT I HUMANE ODNOSE

Suvremeni svijet poznaje mnogo ekonomski uspješnih država, s visokim stopama gospodarskog rasta i visokim BDP-om po glavi stanovnika, ali čiji građani bogatstvo svoje države ne osjećaju kao vlastitu dobrobit ako su zarobljeni autoritarnošću svojih elita, golemim socijalnim nejednakostima, nedostatkom socijalno-zaštitnih institucija, solidarnosti, jednakopravnosti ili drugih blagodati koje se smatraju **tekovinom europske socijalne države**.

Mi socijaldemokrati snažno zagovaramo očuvanje i razvoj europske i našim Ustavom propisane socijalne države, upravo kao baštinici onih političkih ideja i napora koji su takva društva izgrađivali postavljajući nove standarde za suvremenu civilizaciju.

Uključivanje europskih civilizacijskih vrijednosti u hrvatsko društvo, ali i ugradnja hrvatskih vrijednosti u ujedinjenu Europu, naš je opći cilj. **Nasuprot provincijalnim, ksenofobnim, izolacionističkim, nacionalističkim i kvazi-suverenističkim pokušajima odvajanja Hrvatske** od upravo najviših vrijednosti društvenih odnosa i standarda koje poznaju najrazvijenija europska društva, SDP smatra svojom ključnom obvezom pokretati reforme i promjene sukladne tim vrijednostima.

Socijalno obzirno društvo

Socijalna obzirnost prvo je obilježje dobrog društva temeljenog na humanim odnosima i solidarnoj društvenoj svijesti. Ona pretpostavlja zauzimanje za dobrobit zajednice kao temelja dobrobiti svakog pojedinca i zauzimanje koja nadilazi svaki oblik pohlepe i uskogrudnog egoizma. **Socijalno obzirne zajednice** odgovorne su zajednice koje su osvijestile važnost ulaganja u razvoj upravo najranjivijih socijalnih skupina i time povećanje ukupnog društvenog potencijala. Suvremene socijalne politike najveću pažnju usmjeravaju promjeni s paradigme temeljene na konceptu skrbištva i davanja slabijim društvenim skupinama prema **konceptu investiranja u društvenu zajednicu** kao najučinkovitijem obliku ulaganja u razvoj. Hrvatsko društvo, suočeno s dramatičnim promjenama i krajnje pesimističnim trendovima kretanja svoga stanovništva, koje se ogleda u općem smanjenju broja stanovnika, kroz sve niži natalitet i sve izraženiji negativni migracijski saldo, kroz depopulaciju i pražnjenje velikih prostora Hrvatske, sve ubrzanije starenje i sve manji udio radno sposobnog stanovništva, treba hitno prionuti na rješavanje upravo ovih problema, novim i temeljito izmijenjenim pristupom područjima socijalne politike. Briga za socijalnu sigurnost i osiguranje **dostojanstvenog života** obitelji i pojedinaca, ulaganje u obrazovanje i zdravlje, kulturne potrebe i socijalno povjerenje prioritetna su briga SDP-a.

Djeca i mladi najranjivije su skupine društva, čiji se ljudski potencijal ne može ostvariti bez sustavne podrške društva. Upravo je uspješnost društvenih intervencija u odrastanje i sazrijevanje djece i mladih ključna mjera ukupne društvene uspješnosti. Zato djeca i mladi ne mogu biti samo briga svoje uže ili šire obitelji, već i oni i njihove obitelji moraju biti u odgovornom društvu u samom vrhu prioriteta države na svim razinama. Suvremena društva i socijalno najrazvijenije države poznaju brojne oblike djelotvornih potpora za osiguranje što je moguće više ujednačenih startnih pozicija svoj djeci, neovisno o bilo kojoj posebnosti i njih i njihovih obitelji, ekonomskih mogućnosti, obrazovne razine roditelja, vrste obitelji, regionalnoj, rezidencijalnoj, vjerskoj, nacionalnoj i bilo kojoj drugoj pripadnosti. Mi socijaldemokrati težiti ćemo **stvaranju jednakih šansi za uspjeh djece i mladih** gradeći čvrstu mrežu univerzalnih, dostatnih i dostupnih potpora i javnih usluga. Upravo je prva hrvatska socijaldemokratska vlada, proširivanjem prava djece na dječji doplatok kao najraširenije financijske potpore, udvostručila broj djece primatelja te iznose iz državnog proračuna. Taj

instrument financijske potpore uz dobro osmišljene porezne olakšice razvijati ćemo i u budućnosti, povećanjem i broja korisnika i visine potpora. Ulaganja društva u **djecu predškolske dobi** smatra se najuspješnijom društvenom investicijom. Na sadašnjoj razini gospodarskog i socijalnog razvoja Hrvatska mora osigurati vrćićki smještaj za svu djecu te omogućiti rad **dječjih vrćića** u smjenama (cjelodnevní rad). SDP smatra upravo osiguranje vrćića za svako dijete i njihov produženi rad, uz pomoć lokalne zajednice i uz suradnju s privatnim sektorom i civilnim društvom, svojom važnom zadaćom.

SDP prepoznaje velike promjene koje su se dogodile u obiteljskoj strukturi suvremenih postindustrijskih društava. Te promjene uvađava pronalazeći nove oblike društvenog priznavanja i pomaganja obiteljima upravo u onome u čemu od društva oćekuju potporu. **Koncepti dvohraniteljskih, jednoroditeljskih, braćnih i vanbraćnih zajednica, životnih partnerstva osoba istog spola** oblici su novih obitelji koji svoj unutrašnji život organiziraju na drugaćiji naćin od onoga u tradicionalnim obiteljima. Stoga ususret novim potrebama novih obitelji teđimo tome da osiguravamo da oba roditelja podjednako sudjeluju u njezi i odgoju djeteta, da im se osiguraju radno vrijeme i poslovi koji će osiguravati optimalan vremenski odnos rada, slobodnog vremena, profesionalnog razvoja i obiteljskog života. **Dostupan stan uz stabilno zaposlenje** predstavlja nuđan uvjet i pretpostavku za zasnivanje obitelji, bolju kvalitetu života te dostojno odrastanje djece.

U uvjetima demografskog prađnjenja brojnih naselja i ćitavih regija sve je veći broj stambenih nekretnina bez stanara i organiziranim djelovanjem lokalnih zajednica i drđave već je danas moguće osigurati kvalitetno i dostupno stanovanje za većinu obitelji. SDP će se zauzeti za definiranje **stambene politike** kao važnog dijela ukupne socijalne politike. U okviru **poticajne politike za mlade** uvest ćemo porezne olakšice za osobnu kupnju stana, poticati poslodavce koji subvencioniraju najam, otvarati mogućnosti za nabavku stanova gradnjom i davanjem u najam postojećih drđavnih stanova, aktivnom zaštitom od kreditnih rizika te revitalizacijom starih i napuštenih kuća dodjelom poticaja. Mladi su posebno ranjiva skupina na trđištu rada te već godinama po stopi zaposlenosti i aktivnosti mladih pri samom smo europskom dnu. Hrvatska ne može dugo izdržati zanemarivanje mladih kao vitalne populacije te će stoga SDP predvoditi sustavne mjere koje bi povezale **nuđne promjene u sustavu obrazovanja s potrebama hrvatskog gospodarstva**. Drđava će, predvođena socijaldemokratima, osigurati osamostaljenje mladih i kroz poticajne radne uvjete – **ogranićavanjem zapošljavanja na određeno vrijeme**, poticanjem stjecanja prakse tijekom obrazovanja kroz sustav strukovnog dualnog obrazovanja, kao i na ostalim razinama obrazovanja, sljedeći najbolju praksu razvijenih zemalja, priznavanjem informalnog i neformalnog ućenja, pripravníštvom prije početka radnog vijeka, povećavati zapošljivost i bolju konkurentu poziciju za bolje plaćen rad ili pokretanje vlastitih poslova. Hrvatska mora prepoznati darovite ućenike i studente te im osigurati **stipendije** na najprestiđnijim svjetskim sveućilištima uz zajamćeno, prikladno plaćeno i profesionalno prilagođeno mjesto u drđavnoj i javnoj upravi. Omogućit ćemo i stalno ućenje, usavršavanje i kvalitetno podučavanje u zemlji direktnim poticanjem znanstvene izvrsnosti te nagrađivanjem poslodavaca koji usavršavaju svoje radnike.

Osobe s invaliditetom ćine preko pola milijuna građana Republike Hrvatske. Osobe s invaliditetom **nisu osobe s posebnim potrebama, već s istim potrebama kao i svi, samo ih ostvaruju na prilagođeni naćin**. Rijeć je o našim sugrađanima koji su se rođenjem ili tijekom života našli u oteđanim životnim prilikama, što obzirno društvo, kakvo želimo biti, mora prepoznati i na odgovarajući naćin djelovati kako nijedan oblik invaliditeta ne bi ugrozio egzistenciju ili dostojanstvo tih ljudi. Cilj naše politike je odmak od medicinskog modela koji promatra ljude iskljućivo kroz njihove nedostatke i okretanje **socijalnom modelu koji u ljudima vidi neslućene mogućnosti i društvo koje im se prilagođava**. Primjerene osobne invalidnine ili inkluzivni dodaci moraju biti dostupne svima kao

određenim potrebama pojedinca materijalni nadomjestak za umanjene radne sposobnosti ili prilike za rad, ali je jednako važno snažno podupirati radnu aktivaciju osoba s invaliditetom povećanjem njihove zapošljivosti, stjecanjem znanja i vještina potrebnih za visokoproduktivan rad te poticanjem poslodavaca da razumnim prilagodbama radnih mjesta stvaraju uvjete za maksimalno ostvarenje radnih potencijala osoba s invaliditetom. Kao društveno odgovorna stranka koja promiče ljudska i socijalna prava osoba s invaliditetom koristit ćemo sve političke mehanizme u promicanju uključivosti osoba s invaliditetom u sve društvene tokove. SDP će razinu socijalne uključenosti osoba s invaliditetom, koja je i dalje neprihvatljivo niska, rješavati sustavno i kompleksno, između ostalog, osiguravanjem informacija **djeci s teškoćama u razvoju** (usluge rane intervencije, usluge psihosocijalne podrške, usluge integracije) i mladim osobama s invaliditetom o mogućnostima daljnjeg školovanja, kao i poboljšanjem infrastrukture obrazovnih institucija u svrhu rješavanja horizontalne i vertikalne komunikacije, financiranjem prijevoza osoba s invaliditetom do obrazovnih institucija, prilagodbom literature, uvođenjem znakovnog jezika, uspostavom cjelovite statistike studenata s invaliditetom, osnivanjem nacionalne koordinacije studenata s invaliditetom i na još druge načine. SDP će ustrajno raditi na promicanju prava osoba s invaliditetom i podržavati njihovu punu uključenost u društvo.

Umirovljenici i starije osobe imaju pravo, a država obvezu da im osigura **dostojanstvenu** starost. Sve brojnija populacija starijih u ukupnom stanovništvu, sve manji broj ljudi u aktivnoj dobi, sve viši izdaci za mirovine u državnom proračunu uz sve niže mirovine nisu razlozi za restrikcije i štednju na pravima starijih, nego su, upravo naprotiv, razlog odgovornom pristupu politike tim činjenicama. Oni koji su zaradili svoje mirovine ne samo gradeći jednu siromašnu zemlju, opustošenu ratovima, nepismenošću i općom bijedom, nego u sustavu generacijske solidarnosti skrbili o starijima, djeci i nemoćnima, imaju sva prava zahtijevati od društva da ih ne ponižava, koristeći njihovu potrošenu radnu sposobnost za društveno marginaliziranje. U našem prvom mandatu obnašanja vlasti pokazali smo da znamo kako povećati mirovine, kako reformirati mirovinski sustav, a pri tome ne ugroziti javne financije. I zato što su za nas ljudi na prvome mjestu, **osiguravanje pristojnih mirovina** važan je prioritet i izazov kojeg odgovorno prihvaćamo. Nastavit ćemo i dovršiti reformu mirovinskog sustava, ali i uvesti **nove oblike socijalne sigurnosti** za sve naše sugrađane koji iz različitih razloga nisu ostvarili pravo na mirovine. Za nas nitko nije i ne može biti suvišan niti zaboravljen i prepušten samom sebi. Umirovljenike ćemo štiti od socijalne isključenosti i zalagati se za otvaranje prilika aktivnog uključivanja u željene im oblike sudjelovanja na tržištu rada, osloboditi ih strepnje i rizika siromaštva te im osigurati institucionalnu skrb na načelima pravednosti, transparentnosti i u skladu s potrebama. Pritom ćemo voditi računa i o razvoju što šireg spektra usluga i servisa za izvaninstitucionalnu skrb kako bi se omogućila skrb u njihovom vlastitom domu.

Siromašni građani čine više od jedne petine ukupnog stanovništva Hrvatske. **Obzirno društvo** ne smije siromaštvo promatrati kao stvar pojedinaca i njihove osobne sreće ili nesreće. Bez obzira na razloge i uzroke siromaštva, socijalna država, kao naš instrument dobrog društva, mora biti efikasna i u prevenciji siromaštva i u zaštiti onih koji su njime pogođeni, poglavito naših **blokiranih građanki i građana**. SDP u svojoj socijalnoj strategiji ima razvijene mehanizme i jasno definirane mjere za reformiranje cijelog sustava socijalnih naknada, socijalnih službi i socijalnih usluga, koji su usklađeni s našom vizijom socijalno odgovorne Hrvatske.

Rodna ravnopravnost u svim sferama života

Ravnopravnost spolova nije samo temeljno ljudsko pravo, već i nužan temelj za miran, prosperitetan i održiv svijet. Bez rodne ravnopravnosti nije moguće ostvariti zdrav i održiv društveni razvoj.

SDP će trajno osnaživati ulogu države u ostvarivanju ljudskih prava žena na **život bez diskriminacije**. Za rad jednake vrijednosti žene i muškarci u Hrvatskoj danas nisu jednako plaćeni. **SDP će dokinuti rodno uvjetovani jaz u plaćama.** Uvođenjem regulatornih mehanizama onemogućit ćemo institucionalizaciju rodnih razlika u plaćama. Naš je cilj puna zaposlenost žena.

Nasuprot proklamiranim „populacijskim”, a neodrživim, jednokratnim mjerama, zagovaramo **snažnu socijalnu državu** jer to je jedina održiva obiteljska politika. Teret brige o djeci i starijima te kućanstvu ne smije biti samo na ženama. Intervencijom države i mrežom javnih socijalnih usluga dokinut ćemo tu izrazitu neravnotežu u opterećenosti žena i muškaraca brigom o djeci, starijima, kućanstvu.

Seksualna i reproduktivna prava žena, pravo na slobodno odlučivanje o vlastitu tijelu, civilizacijsko su dostignuće. Unaprijedit ćemo zakonodavni i institucionalni okvir, ratificirati Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te uložiti daljnje napore u izgradnju sigurna društva za sve njegove članice.

Socijalna politika kao investicijska politika

Socijalna je politika u Hrvatskoj desetljećima bila shvaćana kao rezidualno područje državnog interesa, istina, financijski zahtjevna pa zato i kao (pre)skupa zona državne potrošnje. Sve su vlade tražile načine da uravnoteže državne izdatke s velikim i sve većim zahtjevima stanovništva za povećanom redistribucijom proračunskog novca prema njima. Pri tome su politike polazile najčešće od političko-pragmatičnih kriterija dodjeljujući novac skupinama koje su ili vršile najveći politički pritisak ili svojom brojnošću mogle utjecati na rezultate političkih izbora. Ta **redistributivna i pasivno-skrbnička paradigma** trajni je oblik socijalne politike hrvatske države od njezine samostalnosti do danas.

Za SDP je socijalna politika važna investicijska politika. Hrvatska si više ne može dopustiti da se ijedan njezin građanin osjeća suvišnim, prekobrojnim ili nepotrebnim. Naprotiv, Hrvatska mora poduzimati sve da se **demografski revitalizira**, zadrži svoje stanovništvo, poveća ga podizanjem rodnosti i poticanjem useljavanja. Socijalna politika u tome ima važnu ulogu kao skup ciljeva i mjera ne samo za zaštitu socijalno ugroženih i ranjivih socijalnih skupina, već i kao pokretač promjena u pravcu prevencije socijalnih ugroza bilo koje vrste, kao ulaganje u izjednačavanje mogućnosti svim pojedincima da u cijelosti razvijaju svoje potencijale doprinose osobnom i društvenom blagostanju te općoj dobrobiti. **Ekonomija skrbi** kao sustavno osmišljena i vođena politika brige o djeci, bolesnima i osobama starije životne dobi ujedno je i ekonomija koja u ovim sektorima socijalne podrške donosi i novo zapošljavanje.

Naše ključne ciljeve u području socijalne politike povezujemo s izgradnjom **Europskog socijalnog modela**, nastojeći postići sljedeće ciljeve: visoku razinu zaštite pojedinaca i skupina od socijalnih i ekonomskih rizika te nepovoljnih promjena u društvu, zaštitu odgovarajućih prihoda te osiguranje dostojanstvenih i humanih uvjeta života, najveću moguću razinu participacije građana u društvu, smanjenje diskriminacije u društvu i stvaranje jednakih mogućnosti za sve, sprečavanje marginalizacije pojedinih članova društva i integracija socijalno isključenih članova, okončanje začaranog kruga siromaštva i njegov transfer s jedne generacije na drugu, kao i smanjivanje praznine u distribuciji društvenih dobara na najmanju moguću mjeru.

Socijalna država nije samo dodatak, već ključni element socijaldemokracije. Ona osigurava odnose unutar kojih se osnovna prava i slobode ne priznaju samo formalno, već aktivno primjenjuju u životu. Socijalna država je preduvjet demokracije koja osigurava jednaku odnosno potpunu slobodu. Slobodu koja podrazumijeva i oslobođenost kako od siromaštva (obrazovanje, rad, zdravlje, kultura i stanovanje) tako i od straha zbog svake različitosti. A takva jednaka sloboda za sve zahtjev je kojim socijaldemokracija uvijek i ako treba ispočetka i ponovo mora udovoljiti.

Partnerstvo sa sindikatima u borba za radnička prava

Sindikati dijele identične vrijednosti kao i socijaldemokratska politika. U realizaciji tih vrijednosti sindikati i socijaldemokracija ne moraju postavljati iste ciljeve i imati isti obuhvat u danom vremenu. Sindikati svoju misiju ispunjavaju u borbi za partikularna pitanja iz područja rada, dok se **socijaldemokracija** bori za svoje vrijednosti na razini cijelog društva. Sindikati u svom području svoju borbu za socijalnu pravdu ispunjavaju puno lakše ako imaju političku potporu socijaldemokracije, a imaju je dok svojim djelovanjem ukorjenjuju u **društvo solidarnost, socijalnu pravdu** i jednakost. To nikako ne znači da sva sindikalna očekivanja svih sindikata trebaju uvijek biti prihvatljiva za socijaldemokratsku politiku, već znači potrebu kontinuiranog međusobnog dijaloga kako bi i jedni i drugi bolje razumjeli opravdanost različitih pozicija na temelju **zajedničkih vrijednosti** te postigli konsenzus.

Sindikate i socijaldemokrate zajedno čeka osmišljavanje novog **doba četvrte industrijske revolucije**, koju odlikuje digitalizacija, robotizacija i informatizacija, a u kojem nije jasna budućnost dosadašnjeg tržišta rada. Mnoga područja ostat će ista, ali mnoga će se radikalno promijeniti. U tom kontekstu otvaraju se potpuno nova pitanja, primjerice, kako u okolnostima nemogućnosti vrednovanja rada kroz radne sate provedene na standardnom radnom mjestu, već kroz učinke i projektni rad zaštititi prava radnika, ostvariti **socijalnu sigurnost** (u sustavu radnih odnosa ili izvan njega), kako oporezivati takvu aktivnost i osigurati rad javnih službi, kako kolektivno pregovarati i kakav tip **kolektivne ili pak individualne zaštite** mogu ponuditi sindikati? Sigurni smo da će sindikati i socijaldemokracija moći odgovoriti na ta pitanja jer imaju ono što je trajno u njihovoj „društvenoj DNK“, imaju potrebu za solidarnošću i pravednošću. Stoga ćemo, kad god se naruši ravnoteža rada i kapitala, **mi socijaldemokrati kao relevantna politička snaga stati na stranu rada i radnika.**

Zdravlje za sve, svi za zdravlje, zdravlje u svemu

Zdravlje je temeljno ljudsko pravo i valja ga promatrati kao višedimenzionalan pojam budući da je osnova društvenog i ekonomskog opstanka te održivog razvoja pojedinca, naroda i svijeta u cijelosti. **Potpuno uživanje prava na zdravlje je ključno za uživanje drugih ljudskih prava.** Zdravlje je samo po sebi vrijednost, ali ujedno i ključ produktivnosti. Stoga je osnovno načelo naše zdravstvene politike da optimalna zdravstvena zaštita treba i mora biti **jednako, lako i brzo dostupna svim našim građanima** po načelima socijalne solidarnosti. Temeljna nam je zadaća osigurati jedinstveni, neovisni i održivi zdravstveni sustav na načelima uzajamnosti, solidarnosti i jednakosti uz povećanje transparentnosti poslovanja u zdravstvenim ustanovama.

Naša će politika biti usmjerena prema **bolesnicima i njihovim** obiteljima kojima ćemo osigurati dodatnu razinu kvalitete liječenja i sigurnosti. Razvojem postojećih i stvaranjem novih centara izvrsnosti omogućit ćemo bolje i kvalitetnije liječenje bolesnika uz trajni nadzor kvalitete, minimaliziranje komplikacija te bolje ishode liječenja. Cilj je bolja kvaliteta života svih naših građana. SDP podupire **zaštitu prava pacijenata** svjestan činjenice da oni imaju važnu ulogu u zaštiti svoga zdravlja, odabira odgovarajućeg načina liječenja i kontroli kroničnih bolesti. Razvijat ćemo javno i solidarno zdravstvo s „**pacijentom u središtu**“. Politika takvog zdravstva zasniva se na trostrukoj solidarnosti: solidarnosti zdravih s bolesnima, solidarnosti bogatih sa siromašnima i solidarnosti mladih prema starijima.

Unaprijedit ćemo (izvan)bolničke **hitne službe** i organizirati modernu helikoptersku službu koja će pokrivati cijeli teritorij Republike Hrvatske. Jačanje djelatnosti **dnevnih bolnica** dodatno će poboljšati zdravstvenu zaštitu i približiti uslugu pacijentima. Promovirat ćemo edukaciju o osnovnim navikama očuvanja i izgradnje zdravlja od predškolskog razdoblja te ih kao obvezne tečajeve uvesti u osnovne škole. Djeci želimo zdrave navike osvijestiti u ranom razdoblju života, kako bismo izravno utjecali na veću kvalitetu njihova zdravlja u budućnosti.

Želimo da hrvatsko zdravstvo prati tehnološka dostignuća svjetske zajednice te ćemo našim **liječnicima** osigurati kvalitetna usavršavanja i produktivne radne satnice. Zalagat ćemo se za unapređenje uvjeta rada i materijalnog statusa svih zaposlenih u zdravstvenom sustavu, od **nezdravstvenog osoblja** preko **medicinskih sestara** do liječnika. Dugogodišnje zanemarivanje njihovog statusa dovelo je do iseljavanja vrhunski educiranih stručnjaka. To iseljavanje prijeti urušavanjem zdravstvenog sustava, stoga se moraju poduzeti mjere za žurno zaustavljanje tog trenda.

Promicat ćemo zdrav život i provesti nužno potrebna ulaganja za bolju dostupnost **primarne zdravstvene zaštite** imajući na umu višestruke prednosti i pogodnosti koje **prevencija** nosi kvaliteti života naših građana. Briga za zdravlje svakoga pojedinca bit će ugrađena u sve naše provedbene politike, a za zdravlje će se brinuti svi hrvatski građani i institucije. Ukratko – zdravlje za sve, svi za zdravlje, zdravlje u svemu. Želimo zdravo odrastanje, zdravo životno i radno okruženje te mogućnost zdravog i dostojanstvenog starenja. **Palijativna skrb** biti će dostupna svima kojima je i potrebna. Za zdrav i dugovječan život u današnjoj civilizaciji nekretanja, značajne su fizičke i sportske aktivnosti. Stoga ćemo poticati sportska društva za rekreaciju svih naraštaja te voditi brigu o natjecateljskom sportu, kako u obrazovnim ustanovama tako i izvan njih.

Obrazovanje svima, svuda i trajno

Najmoćnija poluga razvoja svakog pojedinca i cijele zajednice u svakom njenom aspektu u suvremenoj je Europi razvijeni, sveobuhvatni, cjeloviti sustav obrazovanja. Ono je odavno postalo **ljudsko pravo, a ne privilegija**. O kvalitetnom obrazovanju uvelike ovisi budućnost i vrsnost života pojedinaca i posljedično ljudskih zajednica. SDP prepoznaje obrazovanje kao razvojni prioritet koji jedini može donijeti dugoročnu društvenu stabilnost, gospodarski napredak i osiguranje kulturnog identiteta. Stoga obrazovanje mora biti **dostupno svakome i pod jednakim uvjetima**, a u skladu sa sposobnostima i interesima svakog. Kako su dobrobit ljudi, kao i visoke tehnologije i inovacije, nerazdvojne od kvalitetnog obrazovanja te znanstvenih i tehnologijskih istraživanja, ove dvije međusobno povezane djelatnosti su od strateškog značaja za dobrobit pojedinaca, gospodarstva i države.

Obrazovanje i **istraživanja** nužno je povezivati s **poslovnim sektorom**, ali nećemo pristajati na pokušaje da ih se podredi trenutnim interesima tržišta ili profita jer su i obrazovanje i znanstvena istraživanja znatno šira i sadržajno bogatija od njihove trenutne upotrebljivosti. No, inzistirat ćemo na odgovornom ponašanju **sveučilišta** prema javnom novcu, usklađivanju upisnih kvota i prilagodbi studijskih programa u skladu s potrebama svijeta rada i **pametnom specijalizacijom Hrvatske** poštujući pri tome autonomiju sveučilišta. Inzistirati ćemo na podizanju razine kvalitete i standarda rada javnih instituta, također u skladu s pametnom specijalizacijom i reakreditacijskim preporukama međunarodnih povjerenstava.

Socijaldemokratska politika bezrezervno podupire obrazovanje i znanstvena istraživanja kao ulaganje u bolju budućnost pojedinaca, regija, političkih zajednica i čovječanstva. Zastarjeli hrvatski sustav obrazovanja pred velikim je promjenama. Stoga ćemo osigurati uvjete za sistematsko provođenje ažurirane, 2014. godine usvojene **Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije**. Naš je cilj osigurati jednake uvjete kvalitetnog obrazovanja svim učenicima do stjecanja prve kvalifikacije ili državne mature.

Obrazovanje vidimo temeljeno na znanstvenim spoznajama i autonomiji kako ustanova, tako i **učitelja i nastavnika**. Posebnu ćemo pozornost posvećivati poboljšanju materijalnog položaja obrazovnih radnika jer samo motiviran i uspješan učitelj, može odgajati i obrazovati uspješnu djecu i mlade. Kako bismo osigurali kvalitetu te dodatno motivirali i nagradili najbolje učitelje, financijski ćemo poticati one koji ulažu u unaprjeđenje vlastitih znanja i vještina. Također, aktivno podupiremo sve mjere materijalnog podržavanja obrazovanja, bilo da je riječ o podršci institucijama, društvenim grupama i/ili pojedincima kojima je ta podrška potrebna. Nužnim smatramo povećanje ulaganja u obrazovni sustav na svim njegovim razinama, od ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja do obrazovanja odraslih, a u cilju osiguranja više razine uključenosti.

Podupiremo i sve oblike **izvannastavnog obrazovanja** kao i sve **inicijative i udruge** koje na stvaralački način okupljaju mlade. Zalažemo se i za adekvatno vrjednovanje ishoda ovih procesa u sustavu priznavanja neformalno i informalno stečenih ishoda učenja, koje treba što prije ustanoviti. Za otkrivanje, razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima smatramo ključnim ojačavanje postojećih te uspostavu novih i učinkovitijih procesa i sustava podrške. Danas je jasno kako će mladi u budućnosti raditi neke poslove koji danas još ne postoje, a koji će zahtijevati primjenu znanja i vještina koje društvo danas još ne poznaje. **Tehnološke će promjene** nastaviti mijenjati svijet na načine koji se ne mogu predvidjeti, a mnogi izazovi zahtijevat će korjenite prilagodbe gospodarstva i društva u cjelini. U tom sve složenijem svijetu važno je da svako dijete/učenik u sustavu odgoja i obrazovanja stekne navike učenja, a mi stvorimo institucijsku, zakonsku i društvenu osnovicu u kojoj se svatko može kontinuirano obrazovati. Zalagat ćemo se za razvoj **digitalnih kompetencija**

djece u njihovoj školskoj dobi. Poticat ćemo nove, suvremene oblike nastave i približavanje školskih zadataka realnim problemima. Pokrenut ćemo i osnaživati razne oblike cjeloživotnog učenja kao najbrži i najučinkovitiji sustav stjecanja dodatnih kompetencija koje odgovaraju potrebama za radnom snagom u brzo mijenjajućim tehnološkim procesima.

Sport za sve

Promovirat ćemo zdrav i dugovječan život kroz **bavljenje sportom svih vrsta** i tako ublažiti negativne zdravstvene trendove, uzrokovane sve manjim kretanjem, te financijski rasterećivati zdravstveni sustav u Republici Hrvatskoj. Razvijat ćemo informacijski sustav praćenja, kojim će svako dijete od osnovne preko srednje škole pa do fakulteta biti praćeno te usmjeravano (**sportsko „karijerno savjetovanje“**) po svojim karakteristikama u sport koji njemu individualno najviše odgovara. Besplatna sportska rekreacija za građane svih naraštaja organizirat će se na vanjskim terenima i unutarnjim prostorijama lokalnih zajednica.

U suradnji sa zdravstvenim ustanovama, hrvatskim **darovitim i vrhunskim sportašima** osigurat ćemo najbolju moguću zdravstvenu skrb i oporavak nakon sportskih ozljeda. Pokrenut ćemo zajedničke projekte razvoja sporta i **turizma**, posebno van turističkih sezona.

Kao što smo Zakonom o sportskoj inspekciji podigli razinu zakonitosti rada u sportu te kao što smo izmjenama i dopunama Zakona o sportu po prvi puta uveli naknade za izvrsnost hrvatskih sportaša, tako ćemo i dalje mijenjati zakonske akte koji će vrhunskim hrvatskim sportašima olakšati paralelno obrazovanje i bavljenje sportom (**dualnu karijeru**), zapošljavanje koje njihove individualne sposobnosti donose dodatne vrijednosti, a sve po uzoru na sportski razvijene zemlje.

Za kulturno i kreativno stvaralaštvo

Kulturne djelatnosti ključno doprinose **osobnim i kolektivnim identitetima u društvu**, a njihovo urušavanje nužno dovodi do nesagledivih posljedica u duhovnom i materijalnom pogledu. Stoga one moraju uživati posebnu pozornost socijaldemokratske politike.

SDP će kulturu sa sadašnjih margina društva pomicati prema središtu oblikujući prostor u kojem umjetnici i kulturni radnici, građanstvo i političari nisu na suprotstavljenim stranama, već su **partneri u razvoju**. Na širem planu, kultura je za SDP **prostor obogaćivanja društva**, širenja vidika i poticanja tolerancije, borbe protiv nasilja i – ponajprije – razumijevanja drugih i drugačijih. Stoga ćemo se neprekidno zalagati za afirmaciju kulturnih i drugih institucija pojedinih etničkih zajednica, za njegovanje njihovih nacionalnih posebnosti, jezika i pisma te zaštitu njihove autentičnosti.

Da bi uopće bilo moguće ojačati kulturne i **kreativne industrije**, SDP će dosadašnji sustav ad hoc i privremenih rješenja zamijeniti sustavnim i dugoročnim strateškim planiranjem, transparentnim i autonomnim odlučivanjem u kojem je nužno reformirati dosadašnji sustav financiranja te za sve to uspostaviti stabilnu legislativu za što je nužna profesionalna i stručna administracija na svim razinama. Zalagat ćemo se stoga za razvojnu strategiju u kojoj će glavni prioriteti biti programski i umjetnički aspekti kulture, a glavni ciljevi **kulturna ekspanzija** i s njome usko povezana demokratizacija društva.

Slobodni i neovisni mediji

Građani u SDP-u imaju pouzdanu političku potporu za nove izazove i zaštitu od novih ugroza slobodnog mišljenja – onu koja štiti mišljenje, dogovor i postupke građana od cenzure i primitivizma. Borimo se protiv **svih oblika manipulacije i lažnih vijesti** jer svaki građanin ima pravo na istinitu i pravovremenu informaciju. Zahvaljujući digitalizaciji novi mediji mijenjaju način prikupljanja, komponiranja i raspačavanja vijesti. Uzmemo li u obzir njihovu interaktivnost, **novi mediji** mijenjaju medijsku scenu u svijetu, redefinišu pojam novinarstva i medija, a medijalizacija društva i politike ima rastući utjecaj na društvene procese.

Kako je **sloboda medija** ključna za svaki demokratski poredak, novinari nisu samo čuvari demokracije, već i sutvorci javnog prostora pa tako i javnog i osobnog mišljenja. Cjelovitim obavještavanjem oni pridonose političkoj participaciji svojih publika. Stoga ćemo se zauzeti da ustanove štite i unapređuju slobodu i sigurnost novinara odnosno slobodu medija, s posebnom brigom za djelovanje **javnih**, kao i **neprofitnih medija**. SDP će voditi posebnu brigu o neovisnosti javnih medija, čuvati ih od političkih pritisaka, kao i pritisaka velikih korporacija. Jačat ćemo neovisnost Hrvatske radiotelevizije kao javnog medija od bilo kakvih političkih kontrola i utjecaja. Uloga HRT-a nije samo u proizvodnji i prikazivanju audiovizualnih djela, nego i u arhivi te glazbenom i izvedbenom segmentu.

Istovremeno, moć medija mora biti popraćena i novim shvaćanjem odgovornosti svih sudionika medijske prakse. Medije možemo razvijati samo ako u njih ulažemo kao u prvorazredna javna dobra dostupna svima, bez obzira na etnički ili spolni identitet, politički izbor, dob, ekonomski, geografski ili socijalni položaj.

Umjesto dualnog medijskog sustava javnih i komercijalnih medija, medijsku politiku dugoročno ćemo usmjeriti ka **mješovitom medijskom sustavu** u kojem se razvijaju različite neprofitne i niskoprofitne strukture „trećeg sektora”. Ponovno ćemo financirati sve one **nezavisne medije** koji iskazuju pluralnost hrvatskog društva i uvesti tzv. program građanske medijske donacije. Direktna financijska potpore medijima treba usmjeriti u medijski rad, medijski sadržaj i njegovu distribuciju. Direktna potpore ne mogu sufinancirati profit.

Društvo spremno za integraciju i prilagodbu

Hrvatska se u demografskom smislu prazni, smanjuje, stari i sve više gubi radni potencijal. Osim nužne i sveobuhvatne pronatalitetne (obiteljske) politike, jer je ova **sadašnja fragmentarna, ideologizirana, politizirana i prigodničarsko-populistička**, Hrvatska mora brzo i uz punu društvenu suglasnost donijeti program svoje demografske obnove. Osim demografskih trendova, ekonomske strukture Hrvatske, manje ili više eksplicitnih razvojnih ciljeva i migracijskih trendova pred politička se vodstva postavljaju pitanja vezana za sami identitet društva, naše kulturno i civilizacijsko utemeljenje u uvjetima globalnog integriranja Hrvatske, sad i kao članice zajednice od pola milijarde ljudi koji slobodno cirkuliraju unutar europskog prostora. Ovdje nije samo riječ o regulaciji kretanja ljudi preko granica, useljavanja, naseljavanja i iseljavanja ili samo udovoljavanja zahtjevima tržišta radne snage, već suštinskog oblika izražavanja samog postojanja države.

Naša zemlja pripada skupini istočnoeuropskih i srednjeeuropskih država, danas članica EU, koje su od početka devedesetih godina prošlog stoljeća ostale bez više od **dvadeset milijuna radno sposobnih stanovnika**. Radi se o kontinuiranom i sve ubrzanijem procesu s nizom negativnih posljedica na strukturu gospodarstva, političke preferencije, sigurnosne kapacitete i održivost socijalnih servisa zemlje. Demografski se razvoj ne može više smatrati spontanom procesom, već

se mora planirati kao sastavnica ukupnog razvoja te mora biti vođen i upravlján. **Suvremene migracije** imaju nove oblike, u manjoj su mjeri stalne, fleksibilnije su s tendencijama prelaska u transnacionalne i cirkularne, što zahtijeva i drugačija postupanja država u kojima se događaju.

SDP ne bježi od tih novih okolnosti. Naprotiv, u migracijskim trendovima prepoznaje rješenja za brojne probleme našega društva. Mi želimo uspostaviti **proaktivni migracijski model** koji će uvažavati i našu potrebu da zaštitimo i naš identitet, ali i vrijednosti inkluzivnog društva stimulirajući suptilnim mjerama useljavanje u Hrvatsku kao uvjet ne samo rasta, već i kulturnog razvoja društva. Naša migracijska strategija sadržava i politiku zadržavanja populacije, ali i generiranje remigracije – radne, visokoobrazovane i izbjegličke. Kao i većina europskih zemalja potaknut ćemo generiranje imigracije od potomaka naših iseljenika do poduzetnika, radnika i migracije kvalitete života. **Pri tome nam je stran svaki oblik iskazivanja ksenofobije, getoiziranja useljenika ili bilo kakav oblik njihova društvenog marginaliziranja.** Uspješne zemlje pokazuju svu društvenu dobrobit za useljeničke zemlje sa dobrim programima integracije, čije ćemo primjere slijediti u oblikovanju naše migracijske strategije.

Kao članica EU, trebamo predlagati i uspostavu **kompensacijskih mehanizama** kojima se mogu otkloniti ili smanjiti gubici zbog odlaska radno aktivnog stanovništva u razvijenije članice Unije. Veća ulaganja europskih fondova u naša sveučilišta, sektore istraživanja i razvoja te područja gdje prevladava visokoobrazovana radna snaga usporilo bi njezin odlazak iz Hrvatske, a motiviralo bi inozemne stručnjake da se angažiraju u Hrvatskoj.

Reforma političkog sustava

Bez dubokih političkih promjena, posebno liberalizacije izbornih zakona i novih temelja stranačkog organiziranja, nije moguće provesti ekonomske reforme. Mogućnost uvođenja novih političkih snaga i novih ljudi u politiku te realna mogućnost konkurencije političkih ideja preduvjet su društvenih i ekonomskih reformi. Nužna je daljnja demokratizacija društva korištenjem novih **digitalnih platformi** s pomoću kojih društvo dobiva nove mogućnosti za političku aktivnost i političko odlučivanje pored tradicionalnih institucija parlamentarne višestranačke demokracije te lokalne i regionalne samouprave.

Među strukturnim reformama ponajvažniju smatramo **političko-upravnu reformu**. Administrativne reforme preduvjet su strukturnih reformi. **Hrvatska treba novu organizaciju javnog upravljanja** jer je novi ekonomski model neodvojiv od novoga administrativnog ustroja.

Odlučno jačanje ovlasti **samouprave** na regionalnoj razini, uz primjereno financiranje, praćeno ovlastima Vlade da intervenira za slučaj narušavanja općih nacionalnih interesa, bit će snažan poticaj gospodarskom i ukupnom razvoju zemlje.

Vladavina zakona, zaštita i unaprijeđenje prava te neovisno sudstvo

Uspostavit ćemo pravnu državu koja u potpunosti i bez izuzimajućih situacija poštuje **vladavinu prava**, a svoju političku vlast temeljiti na poštovanju Ustava, zakona i drugih propisa, bez stvaranja razlike u njihovu tumačenju za građane i vladajuće. Pritom ćemo neprestano, aktivno i odlučno upozoravati na razliku između vladavine prava i **vladavine ljudi**. Takva će vladavina osiguravati dugo priželjkivanu okolinu koja će unaprijediti autonomiju i dostojanstvo pojedinca dopuštajući ljudima da slobodno iskazuju i realiziraju svoje osjećaje, mišljenje, komunikaciju i djelovanje jer ljudska prava i temeljne slobode mogu biti ograničeni jedino zakonom.

Aktivno ćemo raditi na primjeni svih prava iz Povelje o temeljnim pravima koju je Europska unija usvojila uz Lisabonski ugovor. Jedan od najvažnijih stupova pravne države jest **neovisnost sudova**. Zalažemo se stoga za jasno razgraničenje ovlasti i djelovanja izvršne, zakonodavne i sudbene vlasti jer samo neovisni sudovi i suci s punim integritetom koji su izvan političkih i drugih nezakonitih i nelegitimnih utjecaja mogu biti efikasni i pravični.

U demokratskoj i pravnoj državi moć se legitimira i ograničava **pravom**, a provedba prava mora služiti potrebi za **pravdom**. Sudovi moraju biti jednako pristupačni za sve i efikasni, da građani u razumnom roku i uz razumne troškove mogu zaštititi svoja prava. Poticat ćemo **institut mirenja** među strankama kako bi se što veći broj predmeta riješio u ranoj fazi prije dolaska u fazu sudovanja, čime će se značajno smanjiti trošak i za stranke i za državu.

Suci i ostali pravosudni dužnosnici moraju biti neovisni, što se postiže transparentnim postupkom izbora, s unaprijed poznatim kriterijima. Suci i ostali pravosudni dužnosnici moraju biti adekvatno plaćeni za svoju dužnost, no također **moraju dijeliti sudbinu ostalih** građana Republike Hrvatske u pogledu sigurnosti radnog mjesta, odgovornosti za propuste i mogućnošću napredovanja sukladno ostvarenim rezultatima. Sudačka dužnost ne bi trebala biti doživotna, već suci moraju na pojedinim sudovima biti birani na vremenski određeni mandat, na isteku kojeg će se vrednovati njihov rad od strane njima nadređenih kolega i to u transparentnom i javnosti dostupnom postupku, nakon čega bi slijedio reizbor, promaknuće ili otpust s dužnosti. Kazneno pravo i postupak služe zaštititi građana i ustavnopravnog poretka s ciljem reintegriranja prekršitelja zakona u društvo.

Zalažemo se za pravnu zaštitu temeljenu na načelima:

- ozakonjenja i razvoja osnovnih prava, osobito prava na slobodu;
- učvršćenje socijalnih prava s ciljem očuvanja opće socijalne sigurnosti;
- jednakosti pristupa pravima;
- posebne zaštite slabijih;
- poštovanja vlasničkih prava kojima iznimno mogu biti pretpostavljeni opći interesi;
- usmjerenosti na brzo ispravljanje štete i obeštećenja;
- djelotvorne borbe protiv svih oblika nasilja;
- humanosti postupka prema počiniteljima nedjela u istražnom, sudskom i kaznenom procesu;
- pravednog obeštećenja za rad kažnjenika;
- pune slobode vršenja sudske i zastupničke profesije;
- brzine u istražnom i sudskom procesu;
- javnosti rada u pravnoj djelatnosti kao i građanski nadzor autonomnosti sudaca.

Za profesionalnu i učinkovitu javnu upravu, uspješnu državu i društveno povjerenje

Zalažemo se za **upravljački pluralizam** jer se suvremena, kompleksna društva suočavaju s brojnim novim izazovima upravljanja. U svojim odlukama o najprikladnijim načinima koordiniranja određenih aktivnosti vodit ćemo se pragmatičnim i racionalnim kriterijima, uz istovremeno prihvaćanje rješenja usklađenih s glavnim vrijednostima i ciljevima socijaldemokracije.

Novim sadržajima i načinima političkog djelovanja stvarat ćemo optimalne uvjete za uspješno privređivanje i dobrobit ljudi te ćemo obnavljati povjerenje građana u politiku kao djelatnost kojom se određuju opći uvjeti njihovoga djelovanja.

Zalažemo se za vladavinu prava, nepristrano djelovanje i jačanje neovisnosti sudstva. Zajedno ćemo s takvim sudstvom i transparentnom, ka interesima građana usmjerenom vlasti vratiti i povjerenje u **javne institucije** i unaprijediti javno upravljanje te aktivno sudjelovanje zajednice svih građana. Aktivno ćemo sudjelovati izgradnji Republike Hrvatske kao odgovorne i vjerodostojne **članice međunarodne zajednice** te je učiniti pouzdanim partnerom međunarodnih snaga, posebice onih na održavanju mira i preveniraju oružanih sukoba. Njezino članstvo u EU iskoristit ćemo kao priliku za jasnije artikuliranje politika, izgradnju suradničkih odnosa te povećanje i poboljšanje međunarodne vidljivosti i, shodno istom, utjecaja. Aktivno ćemo sudjelovati u oblikovanju europskih politika te raditi na ostvarenju europskih vrijednosti i temeljnih prava i sloboda u okviru zajedničkog europskog prostora javnog upravljanja.

Državna i javna uprava te lokalna samouprava orijentirana prema građanima i zajednici

SDP politiku decentralizacije smatra jednom od svojih temeljnih programskih politika koja se proteže kroz više područja javnih poslova i odgovornosti te usmjerava sustav javne uprave na uravnoteženi, policentrični i održivi društveni, kulturni i gospodarski razvoj, demografsku ravnotežu i zaštitu okoliša. **Decentralizacijom odlučivanja, financiranja i upravljanja javnim poslovima** želimo osigurati opću demokratizaciju i korištenje svih razvojnih potencijala zemlje sukladno načelu supsidijarnosti i standardima dobrog europskog javnog upravljanja, jačati kontrolu javnosti nad pružanjem javnih usluga te time poticati orijentaciju na efikasnost, ekonomičnost i kvalitetu javnih usluga.

SDP će decentralizirati upravljanje javnim dobrima, resursima i imovinom u državnom vlasništvu sukladno udjelu u stvaranju imovine te načelima solidarnosti, policentričnosti, efikasnosti i zaštite okoliša. Prilikom decentralizacije naročito se vodi računa o dva temeljna načela, **načelu financijske autonomije i načelu solidarnosti** (brige o lokalnim jedinicama ispodprosječnih fiskalnih mogućnosti). SDP će aktivno raditi na jačanju kapaciteta racionalno organiziranih lokalnih i regionalnih jedinica za rješavanje teških problema s kojima se suočava naša zemlja radi klimatskih, demografskih i drugih promjena.

Želimo snažno afirmirati **urbani razvoj i revitalizaciju gradova**, ulogu i partnerstvo gradova i regija u razvoju kroz partnerstvo sa znanstveno-istraživačkim subjektima, profesionalnim asocijacijama, civilnim društvom i privatnim sektorom. Posebno se zalažemo za **ruralni razvoj**, osiguranje zaštite okoliša, očuvanje kulturne baštine i tradicije, uz istodobno osiguravanje kvalitetnih, lako dostupnih i modernih javnih usluga stanovništvu ruralnih područja. Posebna se pažnja posvećuje digitalnoj transformaciji ruralnih područja kojom se ciljano grade elektronske usluge za stanovnike

i gospodarske subjekte. Uz decentralizaciju SDP se obvezuje snažno razvijati **lokalnu demokraciju** te osigurati razvoj i preoblikovanje sustava mjesne, lokalne i regionalne samouprave.

Decentralizacijom se napušta nezdrava kultura ovisnosti lokalnih i regionalnih jedinica o središnjoj državi te se tako odgovornost za razvoj prenosi na niže razine vlasti u kontekstu **višestupanjskog upravljanja**. Decentralizacija omogućava bolje jačanje apsorpcijskog kapaciteta lokalnih i regionalnih jedinica i njegovu prilagodbu lokalnim specifičnostima.

Naime, lokalni politički sustav osigurava kvalitetno i modernim tehnologijama podržano sudjelovanje građana i drugih lokalnih aktera u definiranju lokalnih javnih problema i politika te načina njihovog rješavanja, a osnaženo lokalno civilno društvo stimulira **neposredno sudjelovanje i odlučivanje građana o lokalnom poslovanju**. SDP zagovara postupnu **transformaciju teritorijalne organizacije Hrvatske** usporedno s faznom decentralizacijom javnih poslova, službi i drugih odgovornosti po načelu integriranog lokalnog javnog upravljanja radi osiguranja pune dostupnosti javnih usluga građanima tamo gdje žive i njihovog utjecaja na oblikovanje lokalnih javnih politika.

Efikasno i pouzdano pružanje upravnih i drugih javnih usluga građanima provodit ćemo temeljem jasno i detaljno utvrđenog **kataloga javnih usluga i javnih poslova**, jednakom i univerzalnom dostupnošću upravnih i svih drugih javnih usluga i službi u svim dijelovima zemlje. Taj će katalog javnih usluga postati okosnica politike upravne racionalizacije. **Građani** će biti aktivno uključeni u javno odlučivanje, oblikovanje javnih politika na svim razinama te na kreiranje, pružanje i upravljanje kvalitetom javnih usluga (**koprodukcija**). SDP se zalaže za snažno jačanje oblika neposredne demokracije i participacije građana u odlučivanju o svim pitanjima koji ih se tiču na primjeren način i sukladno mogućnostima moderne digitalne tehnologije. Posebno će se jačanje institucija aktivnog sudjelovanja mladih u javnim pitanjima.

SDP smatra da se javne usluge moraju pružaju po **priuštvim** cijenama uz stroge uvjete posebnih potpora za određene kategorije stanovnika. Uspostavit ćemo sustav informiranja građana o javnim uslugama, posebno komunalnim. Sustavno će se pratiti standardi komunalnih usluga te će se posebno voditi računa **o strukturi i načinu formiranja cijena pojedinih komunalnih usluga**. Za sve javne usluge uspostaviti će se zaokruženi sustav upravljanja učinkovitošću i kvalitetom javnih usluga. Uspostavit će se moderan i djelotvoran sustav financijskog upravljanja – upravljanja i praćenja javnih rashoda i javnih prihoda za financiranje pružanja javnih usluga i obavljanje javnih poslova, radi osiguranja etičnosti, racionalnosti i efikasnosti u sustavu javnoj financiranju.

Za dostojanstvo ratnih veterana

Više nego većinu suvremenih društava Hrvatsku obilježavaju i beskonačne rasprave o prošlosti, pri čemu se naročito besplodno i društveno antagonizirajuće raspravlja o antifašizmu i fašizmu te se unatoč Ustavu, povijest ne samo reinterpreтира, već i u velikoj mjeri revidira. SDP se protivi bilo kakvim revizionističkim težnjama koje se propagiraju u današnje vrijeme. Za SDP je nesporn stav formiran na početku procesa stvaranja hrvatske države, a koji je unesen i Ustav Republike Hrvatske – da je Hrvatska utemeljena na **antifašističkoj narodno-oslobodilačkoj borbi**, a svoju samostalnost i neovisnost ostvarila i obranila u Domovinskom ratu.

Branitelji Domovinskog rata, svojom su specifičnom ulogom u stvaranju i obrani države, a još više načinom na koji su se naspram toga dijela naše populacije odnosile državne institucije i politika, unatoč svojoj heterogenosti, zadobili status posebne društvene skupine. Pri tome je zamjetan, pokušaj njihovog političkog patroniziranja i političke instrumentalizacije od političkih stranaka desnog

spektra. SDP upravo zbog mnogobrojnosti braniteljske populacije, njihove svjetonazorske, političke, ideološke i svake druge orijentacije odbija takvu vrstu paternalizma i političkog pokroviteljstva, kao i u svim drugim slučajevima organizacija civilnog društva.

Svoj stav prema hrvatskim braniteljima i udrugama vezanih za Domovinski rat, svim civilnim žrtvama i **stradalnicima Domovinskog rata** SDP temelji na jasnom iskazivanju **poštovanja prema žrtvama, čuvanju dostojanstva i osiguravanju najviše moguće socijalne zaštite i svih prava koja im pripadaju**. Pri tome, ključnim smatramo osiguravanje potpune društvene integracije svih ratnih veterana.

Za život u miru i sigurnosti – obrana i nacionalna sigurnost

Geopolitičke prilike u posljednjih 15-ak godina iz temelja su se promijenile. Ovo je vrijeme gotovo sinkroniziranih kriza s obje strane **granica EU dugih petnaest tisuća kilometara**. Izbjeglička kriza i teroristički napadi su kao posljedicu, između ostalog, doveli do manjka povjerenja među državama članicama i otežanog odlučivanja u zajedničkim institucijama. **Europa ne smije postati tvrđava opasana nepremostivim bedemom**, no s druge strane, **Europa koja nije sigurna ne može biti prostor ni blagostanja ni otvorenosti**. Treba jačati povjerenje, ali i sustave sigurnosti.

U razdoblju kada **sigurnost** postaje prioritetno važna za najveći broj europskih građana, a Hrvatska koja ima najdužu vanjsku granicu EU mora se itekako angažirati u tekućim raspravama kako bi naše članstvo u Schengenu predstavila kao ozbiljnu dodatnu vrijednost cijelom procesu kao i o aktiviranju dijelova Lisabonskog ugovora koji upućuju članice na „stalnu strukturiranu suradnju” u području obrane.

Oružane snage Republike Hrvatske moraju imati jasno određeno mjesto, kako u državi tako i u samom društvu, a što se prije svega odnosi na „tradicionalnu“ ulogu osiguranja države od mogućih prijetnji izvana i na poštivanje svih obveza preuzetih pristupanjem NATO-u. Kao i svi drugi dijelovi državne izvršne vlasti Oružane snage RH podliježu **demokratskom civilnom nadzoru** čime se one ne diskriminiraju, nego se time postiže normalno funkcioniranje državne izvršne vlasti u segmentu obrane zemlje. Oružane snage RH moraju biti integrirani dio demokratskog društva, a to je moguće postići jedino kroz funkcionalnu demokraciju na temeljima implementacije građanskog odgoja, vladavine prava, socijalne pravde i gospodarskog blagostanja.

Osnovni je cilj izgradnja **funkcionalnih** oružanih snaga, a da se pritom ne dovode u opasnost temeljne vrijednosti demokratskog civilnog društva. S druge strane, demokratski i civilni oblik društva ne smije stajati kao prepreka za dobro funkcioniranje oružanih snaga pri čemu uvijek mora biti izraženo jasno rangiranje temeljnih vrijednosti da oružane snage stoje kao potpora demokratskog civilnog društva i njegova političkog sustava. Posebnu pažnju i skrb treba posvetiti **časničkom i dočasničkom** kadru, kao i **vojnicima**. Također, zbog naraslih izazova i promijenjenih geopolitičkih uvjeta Hrvatska mora nastaviti s ustrojem i daljnjim razvojem jake pričuvne oružane sile. Hrvatskoj su potrebna moderne, stručne visoko opremljene i visoko motivirane oružane snage koje će biti sposobne jamčiti suverenitet i neovisnost Hrvatske u budućnosti.

Hrvatska mora raditi i dalje na ustroju **civilne zaštite** kao krovne organizacije civilnog društva i bitne sastavnice zaštite građana u slučaju velikih prirodnih nesreća i katastrofa. U godinama sve češćih i većih šumskih požara posebnu pažnju moramo posvetiti vatrogastvu i njegovom daljnjem razvoju da bi u budućnosti još efikasnije obavljalo svoju funkciju zaštite imovine i građana.

Proaktivno članstvo u međunarodnoj zajednici

Trenutačna pozicija Hrvatske na globalnoj, europskoj i regionalnoj sceni posljedica je reaktivne, a ne proaktivne vanjske politike posljednjih godina. Članstvo u EU je, bez sumnje, povijesno važan događaj za Hrvatsku nakon izrazito traumatičnih iskustava od početka stjecanja neovisnosti. Ipak, nakon pet godina od ulaska pokazuje se da su se **iskušenja pregovora nastavila u izazove konzumacije članstva u EU** koja i sama treba ozbiljnu konsolidaciju.

Zbog nasilnog raspada bivše zajedničke države Hrvatska se kontinuirano suočava i s cijelim nizom neriješenih pitanja sa svojim neposrednim susjedstvom. Dok su takvi problemi s državama s čijeg je teritorija izvršena agresija na Hrvatsku razumljivi, ne može se ignorirati činjenica kako je naša zemlja od svojih susjeda članica EU ograđena – **bodljikavom žicom**. Osim toga, te susjedne zemlje koriste poziciju senioriteta u multilateralnim organizacijama kako bi blokirali ulazak Hrvatske u njihov sastav.

U nedostatku vanjskopolitičke strategije prilagođene novim prilikama na međunarodnoj političkoj sceni, ne trebamo biti iznenađeni problemima koje imamo u vanjskoj politici. Sučeljavanja sa našim EU i drugim susjedima dijelom proizlazi iz njihove procjene kako međunarodni položaj Hrvatske slabi. Drugim riječima, postojeće pukotine u odnosima sa susjedstvom koje nismo popunjavali mi svojim inicijativama – svojim interesima pokušavaju drugi.

Stoga ćemo aktivno sudjelovati u artikuliranju politika EU-a te razvijati bilateralnu i multilateralnu suradnju. Osigurat ćemo znatno uspješnije korištenje **sredstava europskih fondova**. U Hrvatskoj još nismo osvijestili činjenicu da smo punopravna članica Europske unije, da **europski poslovi nisu inozemni i međunarodni već tuzemni**, da se sve više zakonske regulative obavlja u tijelima EU-a, a ne u organima nacionalnih vlasti. O zbivanjima u tijelima EU-a u Hrvatskoj se vrlo malo zna. Stoga ćemo se zalagati za osvještavanje značaja EU-a za svakodnevni život hrvatskih ljudi, kao i za pribavljanje i širenje informacija u kretanjima u EU.

Kao najmlađa članica EU u toj će međudržavnoj zajednici Hrvatska biti aktivnija kako bi mogla maksimalno koristiti mogućnosti koje to članstvo pruža. To se prije svega odnosi na ekstenzivnije i promptnije korištenje europskih fondova, kao i na naše izraženije inicijative u definiranju zajedničkih aktivnosti na europskom, ali i međunarodnome planu.

Hrvatska bi se morala sustavno uključiti u **proces povratka politike proširenja EU** nakon pet godina njezine stagnacije. Čak se tri naše susjede nalaze u različitim fazama pristupanja, što također Hrvatsku izdvaja kao posebno izloženu članicu EU. Posebnu pozornost treba usmjeriti na razvoj situacije u sve više tenzijama opterećene daytonske BiH. Ta činjenica, kao i naš multiregionalni zemljopisni položaj, traže novu, znatno djelotvorniju vanjsku politiku bolje integriranu s hrvatskim nacionalnim interesima.

Zalažemo se za proširenje EU na nama susjedne zemlje. Našim susjedima i zemljama regije pružamo punu – deklariranu i ekspertnu – podršku u njihovom približavanju standardima EU-a, odnosno u njihovim reformama. U regiji djelujemo na uspostavi dobrosusjedskih odnosa, a u svijetu na boljem razumijevanju i međusobnom uvažavanju. Poučeni ratnim iskustvima 20. i početka 21. stoljeća, zalažemo se za potpuni mir među narodima. Zajedno s brojnim socijaldemokratskim i socijalističkim strankama zalažemo se za restrukturiranje i jačanje uloge UN-a u reguliranju međunarodnih odnosa, sprečavanju sukoba i uspostavljanju mira te odgovornom upravljanju globalnim resursima kao što su klima, bioraznolikost, zrak, voda i okoliš. Smatramo dobrodošlom i globalnu regulativu u sve intenzivnijoj međunarodnoj privrednoj i financijskoj suradnji.

Da bi optimalno razvila svoje potencijale kao dio EU, Hrvatska se ne smije svrstavati među one članice koje svojom unutarnjom i vanjskom politikom dovode u pitanje temeljne demokratske vrijednosti na kojima počiva europski projekt. Neslaganja, pa i konfrontacije su, naravno, opravdani samo u slučajevima kad bi prijedlozi o novom ustroju EU ozbiljno narušavali paletu razvojnih mogućnosti koji ovog trenutka još uvijek stoje Hrvatskoj na raspolaganju.

**SVE
JE NA
NAMA**

■ sdp.hr